

Crna Gora
Uprava za kadrove

Dr Branislav Radulović

PRIVREDNO PRAVO

I izdanje

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA
ZA V, VI I VII NIVO KVALIFIKACIJE OBRAZOVANJA

Podgorica, 2015.

PRIVREDNO PRAVO

SADRŽAJ

RECENZIJIA.....	6
Glava prva	
PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA	9
PREDUZETNIK.....	11
Pojam.....	11
Registracija preduzetnika	11
ORTAČKO DRUŠTVO	12
Pojam i osnivanje	12
Imovina ortačkog društva	12
Međusobni odnosi ortaka	13
Odnos ortaka prema trećim licima	13
Prestanak ortakluka.....	13
KOMANDITNO DRUŠTVO	15
Pojam i osnivanje	15
Međusobni odnosi članova društva	15
Upravljanje komanditnim društvom	15
Registracija društva	15
Prestanak komanditnog društva.....	16
AKCIONARSKO DRUŠTVO	17
Pojam i osnovne karakteristike	17
Akcije	17
Jednočlano akcionarsko društvo	18
Statut akcionarskog društva.....	18
Vrste osnivanja akcionarskog društva.....	18
Registracija društva.....	20
Obaveze i prava akcionara	20
Organi akcionarskog društva	22
Skupština akcionara	22
Ništavost odluka skupštine akcionara.....	23
Odbor direktora	24
Izvršni direktor i sekretar društva.....	24
Revizija finansijskih izvještaja.....	24
DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	26
Pojam i osnivanje društva	26
Organi društva sa ograničenom odgovornošću	26
Statut društva	27
Prenos udjela	27
Jednočlano društvo	27
Promjena oblika društva.....	28

Glava druga

STEČAJ, LIKVIDACIJA I RESTRUKTUIRANJE 29

STEČAJ PRIVREDNIH DRUŠTAVA 29

Pojam i predmet stečaja 29

Stečajni razlozi i ovlašćeni predlagači 30

Vrste stečaja 30

Organi stečajnog postupka 31

Stečajni sudija 31

Stečajni upravnik 31

Ovlašćenja stečajnog upravnika 32

Odbor povjerenika 33

Forma i sadržina prijedloga za stečaj 33

Prethodni stečajni postupak 34

Rješenje o otvaranju stečajnog postupka 34

Pravne posljedice otvaranja stečaja 35

Stečajna masa 35

Utvrdjivanje potraživanja u stečajnom postupku 35

Pobijanje pravnih radnji stečajnog dužnika 36

Rješenje o bankrotstvu i unovčenje imovine 36

Redosljed namirenja i isplatni redovi 37

Dioba stečajne mase 37

Prodaja stečajnog dužnika kao pravnog lica 38

Završno ročište 38

Zaključenje stečajnog postupka 39

LIKVIDACIJA PRIVREDNIH DRUŠTAVA 40

Dobrovoljna likvidacija 40

Prinudna likvidacija 41

RESTRUKTURIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA 42

Glava treća

UGOVORI U PRIVREDI 43

Pojam i karakteristike ugovora u privredi 43

Vrste ugovora u privredi 44

UGOVOR O PRODAJI 45

Pojam i karakteristike ugovora o prodaji 45

Sastojci ugovora o prodaji 45

Obaveze ugovornih strana 45

Odgovornost za materijalne nedostatke 46

Odgovornost za pravne nedostatke 47

UGOVOR O GRAĐENJU 48

Pojam ugovora 48

Obaveze ugovornih strana 48

UGOVOR O PREVOZU STVARI 50

Pojam i karakteristike ugovora 50

Odnosi ugovornih strana 50

UGOVOR O USKLADIŠTENJU	52
Pojam i karakteristike ugovora	52
Prava i obaveze ugovornih strana	52
UGOVOR O OTPREMANJU	54
Pojam i karakteristike ugovora	54
Obaveze ugovornih strana	54
UGOVOR O KOMISIONU	56
Pojam i karakteristike ugovora	56
Odnos ugovornih strana	56
Obaveze i prava ugovornih strana	57
UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU	58
Pojam i karakteristike ugovora	58
Obaveze i prava ugovornih strana	58
Prestanak ugovora o zastupanju	60
UGOVOR O POSREDOVANJU	61
Pojam i karakteristike ugovora	61
Obaveze i prava ugovornih strana	61
UGOVORI U TURIZMU	63
Ugovor o alotmanu	63
Obaveze i prava ugovornih strana	63
UGOVOR O OSIGURANJU	65
Pojam i karakteristike ugovora	65
Obaveze ugovornih strana	66
Trajanje ugovora o zastupanju	66

Recenzija

Priručnik za polaganje stručnog ispita iz predmeta „Privredno pravo” proizišao je iz pera doc. dr Branislava Radulovića, nastavnika na Pravnom fakultetu Univerziteta „Mediterran”.

Riječ je o radu, namijenjenom prevashodno licima koja su stekla visoko fakultetsko obrazovanje i obavila pripravnički staž, pisanom sa ciljem da upotpune znanje i da im se olakša savladavanje materije iz oblasti privrednog prava, čije je poznavanje neophodno za rad u organima uprave.

Autor je imao nezahvalan zadatak da, poštujući pravila o izradi priručnika ovog tipa, kompleksnu i veoma obimnu materiju privrednog prava obradi na oko sedamdeset stranica teksta. Iz tog razloga, rad sadrži mnoštvo fusnota, koje čitaocem upućuju na važeću zakonsku regulativu i značajne naučne radove iz ove oblasti. Ograničeni broj stranica predviđen za ovaj priručnik i profil korisnika kojima je namijenjen, uslovili da se na način lišen širih eksplikacija objašnjavaju samo osnovna pitanja ove naučne discipline, bez ulaska u njihovu detaljnu analizu i teorijske rasprave. Međutim i pored toga, autor je u radu konsultovao relevantne naučne i stručne izvore.

Priručnik se sastoji iz tri cjeline, sa odgovarajućim poglavljima.

Prva cjelina „Pravo privrednih društava” obrađuje statusno privredno pravo i u okviru njega detaljnije elaborira pitanja pojma, vrste, uslova i postupka osnivanja i funkcionisanja privrednih društava, konkretno: 1) preduzetnika; 2) ortačkog društva; 3) komanditnog društva; 4) akcionarskog društva i 5) društva sa ograničenom odgovornošću.

Drugi dio priručnika posvećen je materiji prestanka i okončanja egzistencije privrednih društava. Posebno se obrađuje: stečaj, likvidacija i restrukturiranje privrednih društava.

U trećoj cjelini dat je prikaz najznačajnijih elemenata ugovora u poslovnom pravu Crne Gore. Ovaj dio priručnika obrađuje obligaciono privredno pravo, a posebno: ugovor o prodaji, ugovor o građenju, ugovor o prevozu stvari, ugovor o uskladištenju, ugovor o otpremanju, ugovor o komisijonu, ugovor o trgovinskom zastupanju, ugovor o posredovanju, ugovore u turizmu (ugovor o organizovanju putovanja, posrednički ugovor o putovanju i ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta), kao i ugovor o osiguranju.

Ovako sistematizovan, priručnik „Privredno pravo“, doc. dr Branislava Radulovića daje dobru osnovu za sagledavanje osnova privrednog prava u Crnoj Gori.

Pisanjem ovog rada dr Radulović se uhvatio u koštac sa veoma zahtjevnom temom, budući da je oblast privrednog prava izuzetno dinamična i podložna promjenama, što je dodatno usložilo proces izrade priručnika. Drugu otežavajuću okolnost uzrokovala je potreba da se jedna, po svojoj prirodi striktno juristička materija, predstavi u simplifikovanom i reduciranom obliku, pristupačnom i licima koja nijesu po svom zvanju diplomirani pravnici i ekonomisti, te nemaju ranije stečena znanja o predmetnoj materiji.

Smatram da je autor u ovom nastojanju uspio, te da se radi o priručniku koji širokom krugu zainteresovane javnosti na jasan, pristupačan i razumljiv način pruža osnovna saznanja o funkcionisanju privrednog sistema. Pored strogo definisane strukture lica kojima je ovo djelo namijenjeno, ono predstavlja i korisno štivo za širu javnost, koja se u svakodnevnom životu susrijeće sa privrednopravnim odnosima i primjenjuje norme privrednog prava.

Iz svih navedenih razloga, recenzent tekst navedenog priručnika preporučuje za štampu i upotrebu u obrazovnom procesu.

U Podgorici, 05.03.2015. godine

dr Danilo Ćupić

Glava prva

PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Predmet proučavanja privrednog prava su pravni položaj privrednih subjekata (privredna društva i preduzetnici) i njihovi međusobni privredno- pravni poslovi.

Privredno pravo sastoji se iz dva dijela:

- statusnog privrednog prava (kompanijsko pravo) - koje uređuje pravni položaj privrednih subjekata i sadrži pravne norme kojima se uređuje pojam, vrste, uslovi osnivanja, postupak osnivanja, rad i prestanak privrednih društava;
- obligacionog privrednog prava (poslovno pravo) - kojim se uređuju međusobni privredno-pravni poslovi privrednih subjekata i koje sadrži pravne norme kojima se regulišu ugovori u privredi i hartije od vrijednosti.

Statusno privredno pravo normirano je:

- Zakonom o privrednim društvima - uređuju se oblici obavljanja privrednih djelatnosti i njihova registracija;
- Zakonom o stečaju – uređuju se uslovi, način pokretanja i sprovođenja stečaja.

Najznačajniji i najbrojniji subjekti privrednog prava su privredna društva koja privrednu aktivnost obavljaju kao stalnu djelatnost. Subjekti privrednog prava su i fizička lica, koja u svojstvu preduzetnika obavljaju privrednu djelatnost u vidu stalnog zanimanja.

Privredna društva su komercijalni subjekti koji se razlikuju od drugih pravnih lica po tome što svoju djelatnost obavljaju kao osnovnu, u realnom sektoru (na tržištu), sistematski i u cilju sticanja profita.

Oblici obavljanja privrednih djelatnosti, shodno zakonu, su:

- 1) preduzetnik;
- 2) ortačko društvo (ortakluk) – „OD“;
- 3) komanditno društvo – „KD“;
- 4) akcionarsko društvo - „AD“;
- 5) društvo sa ograničenom odgovornošću – „DOO“.

Pored navedenih pet osnovnih oblika obavljanja privredne djelatnosti zakon predviđa i šesti oblik – dio stranog društva.

Ortačko društvo i komanditno društvo se nazivaju društva lica, a akcionarsko i društvo sa ograničenom odgovornošću društva kapitala. Ova podjela je izvršena prema kriterijumu uzajamne povezanosti članova društva, sa jedne strane i njihove povezanosti sa privrednim društvom sa druge strane.

Društva kapitala osnivaju dva ili više fizičkih ili pravnih lica, koja udružuju svoj kapital sa ciljem da ostvare određenu dobit, koju međusobno dijele prema unaprijed utvrđenim pravilima. U društvima kapitala potpuno su razdvojena imovina društva

i lična imovina njihovih članova, pa članovi društva kapitala ne snose rizik ličnom imovinom za poslovanje društva (osim u slučajevima miješanja imovine), jer je njihov rizik ograničen samo do iznosa uloga unesenih u privredno društvo.

Svako privredno društvo dužno je da ima sjedište i naziv društva.

Sjedište privrednog društva je mjesto u kome preduzetnik ili privredno društvo obavljaju djelatnost, a za slučaj da se djelatnost obavlja u više mjesta sjedištem se smatra mjesto u kome se nalazi sjedište uprave društva.

Naziv privrednog društva je ime pod kojim isto posluje i sadrži oznaku djelatnosti. Privredno društvo može, pored punog naziva, koristiti skraćeni naziv ako je utvrđen osnivačkim aktom društva, odnosno statutom. Skraćeni naziv društva upisuje se u Centralni registar privrednih subjekata (skr. CRPS). Nazivi privrednih društava moraju se razlikovati od drugih naziva upisanih u CRPS.

Društva kapitala stiču svojstvo pravnog lica danom registracije, a gube gašenjem odnosno brisanjem iz registra, nakon sprovedenih postupaka stečaja, likvidacije ili reorganizacije.

Registracija privrednih društava vrši se u Centralnom registru privrednih subjekata koji vodi Poreska uprava¹. Obavezu registracije imaju društva kapitala i komanditno društvo, dok preduzetnik i ortačko društvo nijesu obavezni da se registruju.

Registracija predstavlja akt unošenja podataka o društvu iz registracione prijave u zvaničnu evidenciju CRPS, nakon čega se izdaje rješenje, koje je dokaz da je društvo registrovano, uz koji se određuje poreski i identifikacioni broj društva. Podaci i dokumenta dostavljena CRPS vode se u jedinstvenoj bazi podataka, koja ima karakter javne isprave, sa pravom trećih lica u uvid u bazu podataka CRPS.

Postupak registracije utvrđen je Zakonom o privrednim društvima².

Poreska uprava odbiće registraciju privrednog društva, ako:

- dokumentacija nije kompletna, odnosno nije dostavljena u propisanoj formi;
- su dostavljeni podaci nepotpuni;
- je pod istim nazivom registrovan neki drugi oblik obavljanja privredne djelatnosti ili se radi o povredi nekog propisa.

Za slučaj da jedno ili više fizičkih lica ili pravno lice otpočne ili obavlja privrednu djelatnost, a ne registruje se u skladu sa zakonom, smatra se preduzetnikom ili ortaklukom u odnosu prema trećim licima.

---

1 Član 81-85 Zakona o privrednim društvima ("Sl. list RCG", br. 06/02 od 08.02.2002, "Sl. list Crne Gore", br. 17/07 od 31.12.2007, 80/08 od 26.12.2008, 40/10 od 22.07.2010, 36/11 od 27.07.2011, 40/11 od 08.08.2011).

2 Član 86 Zakona o privrednim društvima.

PREDUZETNIK

Pojam

Preduzetnik je fizičko lice koje se bavi privrednom djelatnošću radi sticanja dobiti, a tu djelatnost ne obavlja za račun drugoga.³

Preduzetnik vrši privrednu djelatnost sredstvima u privatnoj svojini i bavi se preduzetništvom u svoje ime i za svoj račun. Imovina, kojom obavlja privrednu djelatnost odvojena je u zasebnu cjelinu, ali za sve obaveze nastale iz obavljanja privredne djelatnosti preduzetnik odgovara neograničeno, cjelokupnom svojom imovinom.

Pod preduzetnikom se smatraju i lica koja obavljaju nezavisne profesije utvrđene posebnim propisom u skladu sa zakonom (advokati, arhitekta, ljekari, umjetnici itd).

Registracija

Preduzetnik nema svojstvo pravnog lica i nije u obavezi da se registruje. Međutim, za slučaj da privrednu djelatnost ne obavlja pod svojim, već pod tuđim imenom ili nazivom, dužan je da to ime ili naziv registruje u Centralnom registru privrednih subjekata (CRPS).

Registracija preduzetnika vrši se dostavljanjem registracione izjave CRPS, koji mu izdaje potvrdu o registraciji. Potvrda o registraciji ne predstavlja odobrenje o ispunjavanju uslova za obavljanje djelatnosti.

---

3 Član 5 Zakona o privrednim društvima.

ORTAČKO DRUŠTVO (ortakluk)

Pojam i osnivanje ortačkog društva

Ortakluk⁴ je odnos između lica koja obavljaju privrednu djelatnost u cilju sticanja dobiti i zovu se – ortaci, a kolektivno se nazivaju – firma.

Naziv privrednog društva vodi porijeklo od riječi „ortak“ koja znači „drug“ ili partner u poslu. Ortačko društvo je tipično društvo lica i osniva ga manji broj članova (ortaka), koji mogu biti fizička ili pravna lica.

Ortačko društvo može nastati ugovorom ili prećutno (faktičkim obavljanjem djelatnosti).

Osnivanje ortačkog društva i međusobni odnosi ortaka uređeni su Zakonom o privrednim društvima, ali se sam ugovor o ortakluku uređuje Zakonom o obligacionim odnosima.⁵ Zaključivanje ugovora o ortakluku nije obavezno i ne postoji propisana forma, a za slučaj da je sačinjen, može se dostaviti CRPS-u. Ugovor o osnivanju najviši je pravni akt društva, jer ortačko društvo nema obavezu da donosi statut.

Ortakluk se registruje za potrebe statistike u CRPS-u podnošenjem registracione prijave, ali postojanje ortakluka nije uslovljeno njegovom registracijom. Registraciona prijava sadrži naziv ortakluka, imena ortaka, njihove adrese i matične brojeve. Međutim, i pored toga što registracija ortačkog društva nije obavezna i da ono nema svojstvo pravnog lica, usljed činjenice da ima imovinu sa kojom odgovara za preuzete obaveze, ortačko društvo može biti stranka u sudskim postupcima.

Imovina ortačkog društva

Ortačko društvo ima svoju imovinu, koja je odvojena od imovine njegovih članova i vlasništvo je društva i naziva se „imovina ortakluka“. Imovina se mora držati i koristiti od strane ortaka u skladu sa sporazumom o ortakluku.

Ulozi ortaka, po pravilu su jednaki i mogu biti novčani, nenovčani, kao i u radu i pružanju usluga. Ortak koji se obavezao da uloži samo svoj rad ima pravo na udio u dobiti, ali ne i na udio u glavnici ortakluka, osim ako je vrijednost njegovog rada, procijenjena u novcu, uključena u glavicu.

Ortaci ne mogu raspolagati ulozima, niti se lični povjerioci ortaka mogu namiriti na pojedinačnim stvarima koje je ortak unio u društvo.

Društvo samostalno istupa u pravnom prometu, zaključuje ugovore u svoje ime i za svoj račun. Međutim, članovi društva jamče za obaveze društva prema trećim licima koje ono nije u mogućnosti da ispunji. Svaki od članova ortačkog društva ima neograničenu solidarnu odgovornost za obaveze društva prema trećim licima.

Solidarna odgovornost – svaki dužnik solidarne obaveze odgovara povjeriocu za cijelu obavezu i povjerilac može zahtijevati njeno ispunjenje od bilo kog dužnika sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kada jedan dužnik ispunji obavezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju. Solidarni dužnik (član društva) koji je isplatio preko visine svog udjela ima pravo na regres od ostalih dužnika.

⁴ Član 6-10 Zakona o privrednim društvima.

⁵ Ugovor o ortakluku: član 716-720 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 47/08 od 07.08.2008, 04/11 od 18.01.2011).

Međusobni odnosi ortaka

Ortaci autonomno, po principu slobode ugovaranja, uređuju međusobne odnose. Svaki ortak, po pravilu, ravnopravno učestvuje u upravljanju i raspodjeli dobiti, odnosno pokriću gubitka.

Ortak se ne može isključiti iz firme većinom glasova ostalih ortaka, ako to nije drugačije uređeno sporazumom ortaka. Međutim, Privredni sud, postupajući po tužbi jednog ili više ortaka, može isključiti ortaka koji je izvršio povredu ugovora o ortakluku i tada udio ortaka koji se isključuje podjeliće se na jednake djelove između ortaka koji ostaju u ortakluku. Ortaci koji ostaju u društvu dužni su da isključenom ortaku naknade iznos koji bi primio da je došlo do prestanka ortakluka.

Svaki ortak, ako nije drugačije utvrđeno sporazumom, zastupnik je firme.

Upravljanje ortaklukom može biti:

- kolektivno (kada svi ortaci ravnopravno upravljaju) ili
- pojedinačno (kada ortaci sporazumno prenesu pravo upravljanja na jednog ili više ortaka, odnosno ograniče jednog ili više ortaka da zaključuju pravni posao u ime firme).

Odnos ortaka prema trećim licima

Svaki ortak neograničeno solidarno odgovara za obaveze firme i obaveze koje su stvorili drugi ortaci u vezi sa poslovanjem firme i povjerilac može tražiti namirenje svojih potraživanja od bilo kojeg člana društva ili svih članova.

Pravni posao ili radnja vezana za poslovanje firme, koja je preduzeta u ime firme ili na drugi način s namjerom da se stvori obaveza za firmu od strane ortaka, obavezuju firmu i sve ortake.

Ortaci mogu posebno ovlastiti jednog ortaka da zaključi ugovor o zalozi. Međutim, za slučaj da jedan od ortaka da zalogu za kredit firmi u svrhu koja očigledno nije povezana sa redovnim poslovima firme, to obavezuje ortaka koji je dao zalogu, a ne firmu ili druge savjesne ortake.

Ukoliko jedan od ortaka prilikom redovnog poslovanja firme ili sa ovlašćenjem firme prouzrokuje štetu trećem licu, obaveza plaćanja kazne ili naknade štete snosi firma isto kao i ortak koji je prouzrokovao štetu.

Za slučaj da ortak napusti firmu ne prestaje njegova odgovornost za obaveze ortakluka nastale prije njegovog napuštanja firme, osim za slučaj da zaključi sporazum (izričit ili prećutan) sa ostalim ortacima i povjeriocima.

Prestanak ortakluka

Ortakluk može prestati na način:

- 1) utvrđen sporazumom samih članova društva:
  - a. kada je zaključen na određeno vrijeme, istekom vremena na koji je zaključen;
  - b. kada je zaključen radi obavljanja određenog posla, nakon što je taj posao obavljen;

- c. kada je zaključen na neodređeno vrijeme, davanjem obavještenja od strane ortaka drugim ortacima o njegovoj namjeri da prestane ortakluk;
- 2) smrću ili stečajem ortaka;
- 3) odlukom ostalih ortaka, ako se udio jednog ortaka u ukupnoj imovini ortaklu-ka pojavljuje kao predmet pravnog postupka za plaćanje njegovog odvojenog duga;
- 4) odlukom Privrednog suda:
  - a. na prijedlog nekog od ortaka, ukoliko drugi ortak ili više njih, namjerno ili iz grube nepažnje, ne izvrše obaveze u skladu sa ugovorom o ortakluku;
  - b. nastupanjem događaja koji čini nezakonitim dalje obavljenje djelatnosti.⁶

Ortaci se mogu sporazumjeti da za slučaj smrti bilo kog od ortaka firma može nastaviti sa poslovanjem, na način da će nasljednici preuzeti prava i obaveze.

---

⁶ Prestanak ortakluka, vidi više: član 9 Zakona o privrednim društvima.

KOMANDITNO DRUŠTVO

Pojam i osnivanje

Komanditno društvo⁷ je privredno društvo jednog ili više lica koja se zovu komplementari i jednog ili više lica koja se zovu komanditori i kolektivno se nazivaju: firma. Komplementar i komanditor mogu biti fizičko ili pravno lice.

Za osnivanje komanditnog društva obavezna je registracija u CRPS, ali kao i kod ortačkog društva nije obavezna pisana forma ugovora o osnivanju.

Zabranjeno je isticanje imena komanditora u nazivu društva.

Ukoliko komanditno društvo otpočne sa radom, a ne registruje u skladu sa odredbama Zakona o privrednim društvima, smatraće se da se radi o ortačkom društvu.

Osnivači društva obezbjeđuju početnu imovinu koju čine ulozi. Ulozi komanditora, zbog njegovog specifičnog položaja u društvu, mogu biti samo u novcu, stvarima ili pravima koja se procjenjuju, dok ulozi komplementara, mogu biti i u radu i vršenju usluga.

Za sticanje svojstva člana društva nije potrebna saglasnost komanditora.

Međusobni odnosi članova društva

Komplementari su neograničeno solidarno odgovorni za sve obaveze društva, dok komanditori za obaveze društva odgovaraju samo do visine svojih uloga.

Komanditor može svoj udio u društvu, uz prethodnu saglasnost komplementara, prenijeti na drugo lice. Sticanjem svojstva člana društva (komanditora) to lice preuzima odgovornost za obaveze komanditnog društva prema trećim licima koje su nastale prije njegovog pristupanja, kao i ostali komanditori.

Ukoliko se udio komanditora prenese na treće lice ili komplementar postane komanditor u društvu, obavještenje o tome se mora objaviti u službenom glasilu, a prava po osnovu tog udjela stiču se danom objavljivanja.

Upravljanje komanditnim društvom

Komanditno društvo nema obavezne organe upravljanja. Upravljanje komanditnim društvom, tj. donošenje odluka o redovnom poslovanju društva imaju samo komplementari i to prostom većinom, osim ako ugovorom o osnivanju nije drugačije predviđeno.

Komanditor ne učestvuje u neposrednom upravljanju ili rukovođenju društvom i nije ovlašćen da zaključuje ugovore koji obavezuju društvo, ali ima pravo u bilo koje vrijeme sam ili preko punomoćnika, ispitati knjigovodstvo i poslovanje društva.

---

⁷ Član 10 -16 Zakona o privrednim društvima.

Registracija komanditnog društva

Registracija komanditnog društva u CRPS je obavezna i vrši se dostavljanjem izjave ili ugovora, potpisanih od strane svih članova društva, koji obavezno moraju da sadrže: naziv i sjedište društva, rok na koje se osniva i datum početka obavljanja djelatnosti, podatke o svim članovima društva, imena komanditora i podatke o njihovim ulozima.

Svaka promjena koja se odnosi na ove podatke i podatke koji se odnose na promjenu u vrsti odgovornosti članova društva, mora se u roku od sedam dana od dana nastanka, u vidu potpisane izjave, dostaviti CRPS (registraciona promjena).

Prestanak komanditnog društva

Komanditno društvo može prestati sa radom sporazumom članova društva, kao i kod ortačkog društva.⁸

Zbog specifičnog položaja komanditora u društvu, komanditno društvo ne može prestati sa postojanjem usljed:

- smrti ili stečaja komanditora;
- gubitka poslovne sposobnosti komanditora, osim ako se udio tog komanditora ne može tačno utvrditi ili unovčiti;
- činjenice da je udio nekog komanditora postao predmet pravnog postupka vezanog za njegov posebni dug.

Komanditor nema pravo da likvidira društvo dostavljanjem obavještenja o toj namjeri ostalim članovima društva.

---

⁸ Prestanak komanditnog društva, vidi više: član 10 –16 Zakona o privrednim društvima.

AKCIONARSKO DRUŠTVO

Pojam i osnovne karakteristike

Akcionarsko društvo (skr. AD) je društvo fizičkih ili pravnih lica koje se osniva u cilju obavljanja privredne djelatnosti, a čiji je kapital podijeljen na akcije⁹.

Osnivači društva mogu biti domaća i strana lica i društvo se može osnovati na određeno ili neodređeno vrijeme. Osnivači su dužni zaključiti ugovor o osnivanju društva, čijim zaključivanjem stiču status akcionara.

Minimalni osnovni kapital za osnivanje društva je 25.000 eura, koji se mora uplatiti u novcu. Akcionarsko društvo ne može dati akcije u zamjenu za budući rad ili usluge fizičkog ili pravnog lica.

Vlasnici akcionarskog društva su njegovi akcionari i to je klasično društvo kapitala kod kojeg su imovina i obaveze društva potpuno odvojeni od akcionara. Oni nijesu svojom ličnom imovinom odgovorni za obaveze društva, već odgovaraju za obaveze društva samo do visine svojih uloga.

Akcionarsko društvo ima status pravnog lica, koje stiče momentom registracije u CRPS-a. Registracija ima konstitutivno dejstvo. Zakonom su utvrđeni obavezni elementi koje je potrebno dostaviti CRPS prilikom prve registracije¹⁰. O izvršenoj registraciji se izdaje potvrda, koja služi kao dokaz da je društvo registrovano. CRPS je dužan da u službenom glasilu objavi podatke o nazivu i sjedištu društva, imena članova organa uprave, izvršnog direktora, sekretara društva, revizora, datum zaključivanja ugovora o osnivanju, usvajanja statuta i registracije.

Akcije

Akcije predstavljaju interes u privrednom društvu koji se sastoji od prava učešća u raspodjeli dobiti i drugih prava koja su utvrđena Zakonom o privrednim društvima i statutom akcionarskog društva.

Akcije su hartije od vrijednosti, koje se emituju, prenose i čuvaju u dematerijalizovanom obliku i postoje u elektronskoj formi u informacionom sistemu Centralne depozitarne agencije (CDA). Njihova emisija i promet vrše se u skladu sa Zakonom o hartijama od vrijednosti. Hartija od vrijednosti je pisana isprava kojom se njen izdavalac obavezuje da ispuni obavezu ispisanu na toj ispravi njenom zakonitom imao-cu¹¹.

Akcije prema pravima koje daju svojim vlasnicima mogu biti podijeljene na obične i povlašćene akcije.

Povlašćene akcije daju prvenstvo isplate dividende i raspodjele ostatka imovine nakon likvidacije društva u odnosu na obične akcije.¹² Prava vlasnika povlašćenih akcija i postupak promjene tih prava moraju se utvrditi prije izdavanja tih akcija u statutu društva ili u posebnom pravnom aktu koji se objavljuje prilikom emisije tih akcija.

9 Član 17 stav 1 Zakona o privrednim društvima.

10 Član 21 stav 1 Zakona o privrednim društvima.

11 Hartije od vrijednosti: član 241-245 Zakona o oblgacionim odnosima.

12 Član 54 Zakona o privrednim društvima.

Jednočlano akcionarsko društvo

Akcionarsko društvo može osnovati jedan ili više osnivača.

Jednočlano akcionarsko društvo nastaje kada ga osnuje jedno fizičko ili pravno lice ili kada jedno lice nakon osnivanja, stekne sve akcije društva.¹³

Osnivač jednočlanog akcionarskog društva dužan je da donese odluku o osnivanju, koja obavezno sadrži podatke o: osnivaču, naziv i oznaku da se radi o akcionarskom društvu, broj akcija i njihovu inicijalnu odnosno nominalnu vrijednost. Ukoliko nakon osnivanja višečlanog akcionarskog društva jedno fizičko ili pravno lice stekne pravo nad svim akcijama, društvo je dužno da nastalu promjenu registruje u CRPS.

Akcionar jednočlanog akcionarskog društva ima sva upravljačka i rukovodeća prava, sva ovlašćenja skupštine akcionara, a odluke je dužan da donosi u pisanom obliku i da ih hronološki unosi u knjigu odluka društva.

Statut akcionarskog društva

Statut akcionarskog društva je najviši unutrašnji pravni akt društva, kojim se uređuje upravljanje društvom i druga bitna pitanja od značaja za rad društva. Statut usvaja osnivačka skupština, a njegove izmjene i dopune mogu se vršiti samo na skupštini akcionara društva.

Statut društva mora biti u saglasnosti sa Zaknom o privrednim društvima i obavezno mora da sadrži: naziv, sjedište uprave i djelatnost društva odredbu da je AD i iznos početnog (i eventualno odobrenog povećanog) akcionarskog kapitala. Takodje, treba da sadrži odredbe o promjeni osnovnog kapitala, postupak zamjene jedne klase hartija od vrijednosti drugim, ograničenje prava društva da emituje obveznice ili da se zadužuje po drugom osnovu, posebne privilegije osnivača, postupak sazivanja i vođenja skupštine i izbora i opoziva organa upravljanja i njihove nadležnosti i druga pitanja utvrđena Zakonom¹⁴.

Akcionarsko društvo obavezno je da u statutu ili u posebnom aktu uredi i CRPS dostavi ukupan broj akcija, broj akcija koje su emitovane za nenovčane uloge i sastav akcionarskog kapitala prema klasama akcija. Za slučaj da postoji nekoliko klasa akcija CRPS se dostavlja broj akcija prema klasama, njihova početna cijena i prava koja daju vlasnicima.

Vrste osnivanja akcionarskog društva

Akcionarsko društvo se može osnovati sukcesivno ili simultano.

Osnivanju društva prethodi potpisivanje ugovora o osnivanju, izuzev za slučaj jednočlanog akcionarskog društva kod kojeg se donosi odluka o osnivanju. Ugovor o osnivanju se zaključuje u pisanoj formi i potpisi osnivača ili opunomoćenih zastupnika moraju biti ovjereni. Obavezni elementi ugovora o osnivanju utvrđeni su Zakonom.¹⁵ Nedostaci u pogledu forme ili sadržaja ugovora mogu biti razlozi za poništaj osnivanja društva.

¹³ Član 18 Zakona o privrednim društvima.

¹⁴ Član 19 Zakona o privrednim društvima.

¹⁵ Član 20 Zakona o privrednim društvima.

Sukcesivno osnivanje akcionarskog društva postoji kada emitovane akcije pored osnivača otkupljuju i treća lica koja nemaju svojstvo osnivača. Osnivači su samo ona lica koja su potpisala ugovor o osnivanju društva i tako stekla status akcionara, a treća lica svojstvo akcionara stižu tek upisom akcija po javnom pozivu.

Sukcesivno osnivanje ima svoje obavezne faze – radnje i to:

- 1) potpisivanje ugovora o osnivanju društva;
- 2) pribavljanje odobrenja za osnivačku emisiju akcija od Komisije za hartije od vrijednosti (KHOV);
- 3) sprovođenje javnog poziva za upis i uplatu akcija;
- 4) upis i uplata akcija od strane osnivača;
- 5) pribavljanje rješenja KHOV o uspješnosti osnivačke emisije akcija;
- 6) usvajanje statuta na osnivačkoj skupštini;
- 7) registracija kod CRPS.

Nakon potpisivanja ugovora o osnivanju, osnivači otvaraju račun na svoje ime kod banke i novac primljen od prodaje akcija deponuje se na ovaj račun do okončanja postupka registracije društva.

Ukoliko se u roku koji je određen za upis i uplatu akcija ne upiše i uplati prospektom utvrđeni broj akcija, smatra se da emisija akcija nije uspjela i poništava se. Uplaćeni uložci se, bez umanjenja, vraćaju licima koja su uplatila akcije u zakonskom roku, a osnivači su neograničeno solidarno odgovorni za povraćaj uloga. Može se vršiti upis i primiti uplata i više akcija od akcija emitovanih osnivačkom emisijom utvrđenom ugovorom o osnivanju, ukoliko je prospektom predviđena mogućnost uplate više akcija.

U slučaju uspješne emisije akcija osnivačka skupština društva će se održati u roku od 30 dana od dana isteka roka za upis i uplatu akcija. Ako se, bez opravdanog razloga, osnivačka skupština ne održi u navedenom roku, svi koji su uplatili akcije oslobađaju se obaveza prema društvu i imaju pravo na puni povraćaj uloga, u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva.

Osnivačkoj skupštini akcionara mogu prisustvovati osnivači i svi oni koji su upisali i uplatili akcije ili njihovi punomoćnici. Osnivačka skupština akcionara, dvotrećinskom većinom prisutnih:

- bira organe upravljanja, izvršne organe društva i revizora,
- odobrava ugovore zaključene od strane osnivača i
- usvaja statut društva.

Kvorum za osnivačku skupštinu čini dvije trećine akcija koje daju pravo glasa i čiji su vlasnici lično prisutni ili preko punomoćnika, odnosno koji su glasali putem glasačkih listića.

Simultano osnivanje akcionarskog društva, za razliku od sukcesivnog, ne predviđa upućivanje javnog poziva za upis i uplatu akcija, već se otkup svih akcija vrši prilikom osnivanja društva.

Osnivači društva su dužni da:

- izvrše uplatu akcija, odnosno da unesu nenovčane uloge u roku određenom u ugovoru o osnivanju;
- evidentiraju emisiju akcija kod Komisije za hartije od vrijednosti.

Kod ovog oblika osnivanja akcionarskog društva osnivačka skupština se ne saziva ukoliko svi osnivači potpišu odluku o prihvatanju statuta društva, procjeni neovčanih uloga i izboru organa društva. Svi potpisi osnivača moraju biti ovjereni i za slučaj da svi osnivači ne potpišu odluke osnivačka skupština se mora održati u roku od 30 dana od dana uplate akcija.

Registracija akcionarskog društva

Akcionarska društva su dužna da se registruju u CRPS i društvo stiče svojstvo pravnog lica danom upisa u CRPS. O izvršenoj registraciji izdaje se potvrda koja služi kao dokaz da je društvo registrovano.

Prilikom prve registracije, društvo je dužno da CRPS dostavi: ugovor o osnivanju, statut, spisak sa imenima članova odbora direktora i njihovim podacima utvrđenim zakonom, ime i adresu izvršnog direktora, sekretara društva i revizora, naziv društva i mjesto sjedišta uprave društva, odnosno adresu na koju se šalju zvanični dopisi.

Takođe, CRPS se dostavlja: potpisane izjave članova odbora direktora, izvršnog direktora, sekretara društva i revizora da prihvataju imenovanja, rješenje KHOV kojim se odobrava prospekt za javnu ponudu akcija, odnosno kojim se potvrđuje uspješnost emisije, rješenje KHOV o evidentiranju osnivačke emisije akcija, za društvo koje se simultano osniva i dokaz o uplati odgovarajuće takse.

Registraciona dokumenta sadrže podatak da li lica ovlašćena pri zastupanju društva mogu da djeluju kolektivno ili kao pojedinci.

CRPS je dužan da objavi u službenom glasilu podatke o: nazivu i sjedištu društva, imenima članova organa uprave, izvršnog direktora, sekretara društva, revizora i datume zaključivanja ugovora o osnivanju, usvajanja statuta i registracije.

Obaveze i prava akcionara

Vlasnici akcionarskog društva su njegovi akcionari, koji su fizička ili pravna lica koja imaju najmanje jednu akciju u društvu. Obaveza akcionara je da uplati, na utvrđeni način, početnu cijenu svih akcija koje je upisao, odnosno da plati cijenu akcije koju je kupio na berzi.

Prava akcionara se dijele na imovinska, neimovinska i posebna prava.

Imovinska prava akcionara su: pravo na dividendu, da proda ili pokloni sve ili dio svojih akcija, da dobije besplatne akcije za slučaj povećanja kapitala, prioritetno pravo u sticanju nove emisije akcija i da dobije dio preostale imovine društva nakon likvidacije društva.¹⁶

Dividenda¹⁷ je isplata dijela dobiti društva njegovima akcionarima, koja se isplaćuje iz akumulirane neto dobiti, po pravilu u novcu, a može se isplatiti i u obliku akcija ili drugih hartija od vrijednosti. Pravo na dividendu imaju samo lica koja su bila akcionari društva na dan kada je skupština akcionara donijela odluku o isplati dividende.

Odluka o isplati dividende može se donijeti samo za slučaj da:

- neto vrijednost aktive društva nije manja od vrijednosti osnivačkog kapitala;

¹⁶ Član 31 Zakona o privrednim društvima.

¹⁷ Član 63 Zakona o privrednim društvima.

- isplata dividende neće smanjiti neto vrijednost imovine društva ispod osnivačkog kapitala.

Neimovinska prava akcionara podrazumijevaju da prisustvuje skupštini akcionara i da glasa po principu jedna akcija jedan glas. Akcionar ima pravo da opunomoći drugo lice da glasa kao njegov punomoćnik na skupštini akcionara ili da obavlja druge pravne radnje, pod uslovom da je punomoćje ovjereno. Statutom društva se može odrediti da neke klase akcija ne daju pravo glasa.

Svaki akcionar ima pravo da zahtijeva da mu se, bez nadoknade, dostavi kopija posljednjeg bilansa stanja i bilansa uspjeha društva, kopije izvještaja odbora direktora ili izvještaja revizora. Akcionari koji posjeduju najmanje 5% akcionarskog kapitala imaju pravo da imenuju predstavnika koji će ispitati poslovanje ili računovodstvo društva.

Akcionar društva ili njegov nasljednik ima pravo da kod Privrednog suda podnese tužbu, ako:

- je neka radnja društva nezakonita ili van ovlašćenja društva;
- većinski akcionari diskriminišu manjinske akcionare;
- su povrijeđena prava akcionara;
- ona lica koja kontrolišu društvo, bilo da je to odbor direktora ili većinski akcionari, prevare manjinske akcionare.

Akcionar društva ili njegov nasljednik može pokrenuti postupak kod Privrednog suda, ako postoje dokazi da se poslovanje društva vodi ili da odbor direktora koristi ovlašćenja na način da ugrožava prava tog akcionara ili drugih akcionara, ne poštujući njegove ili njihove interese kao akcionara iako su takve radnje učinjene u dobroj vjeri. U tom slučaju, akcionari zastupaju interese svih slično ugroženih akcionara, a ne samo sopstvene.

Posebno pravo akcionara je pravo da traži od društva da mu otkupi akcije po prosječnoj tržišnoj vrijednosti koje su akcije društva imale na dan kada je donijeta odluka na skupštini akcionara, ako je glasao protiv odluka na skupštini akcionara u zakonom utvrđenim slučajevima:¹⁸

- promjene ugovora o osnivanju, odnosno statuta društva kojim se ugrožavaju njegova prava;
- kada nije zadovoljan raspodjelom akcija društva koja nastaju podjelom akcionarskog društva, koja nije izvršena proporcionalno vlasničkoj strukturi društva koje se dijeli;
- kada nije zadovoljan usvojenom srazmjerom zamjene akcija i novčanom naknadom u postupku restrukturiranja;
- kada je skupština ograničila ili ukinula prioritarno pravo akcionara da upiše akcije ili stekne zamjenjive obveznice;
- donošenja odluke o raspolaganju (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili drugom raspolaganju) od strane društva imovinom velike vrijednosti.

---

18 Član 32a stav 1 Zakona o privrednim društvima.

Akcionar pravo da traži od društva da mu otkupi akcije po prosječnoj tržišnoj vrijednosti, može ostvariti samo ako je:

- do dana održavanja sjednice skupštine akcionara dostavio društvu pisano obavještenje o namjeri da koristi to pravo i
- ukoliko skupština donese odluku sa kojom nije saglasan.

Pisani zahtjev za otkup akcija akcionar je dužan podnijeti društvu u roku od 30 dana od dana održavanja skupštine akcionara.

Organi akcionarskog društva

Organi akcionarskog društva, koje svako akcionarsko društvo shodno zakonu mora da ima su: skupština akcionara, odbor direktora, izvršni direktor i sekretar društva.

Akcionarska društva obavezna su da izaberu i ovlašćenog nezavisnog revizora.

Skupština akcionara

Skupština akcionara je najviši i obavezan organ društva i svi akcionari, nezavisno od broja i klase akcija koje posjeduju, imaju pravo da joj prisustvuju. Skupština akcionara može biti: osnivačka, godišnja (redovna) i vanredna skupština.

Godišnja skupština akcionara se mora održati jednom godišnje. Prva godišnja skupština društva mora se održati u roku od 18 mjeseci od održavanja osnivačke skupštine. Pravo da sazove skupštinu akcionara ima odbor direktora i akcionari čije akcije predstavljaju najmanje 5 % akcijskog kapitala. Statutom društva moguće je urediti i manji procenat od zakonom utvrđenog za sazivanje skupštine akcionara.

Odbor direktora saziva redovnu skupštinu akcionara u roku od tri mjeseca nakon završetka finansijske godine, a obavještenje o sazivanju skupštine dostavlja se najkasnije 30 dana prije dana održavanja skupštine.

Prisustvo akcionara i njihovih punomoćnika na skupštini dokazuje se potpisivanjem liste prisutnih, na kojoj se iskazuje broj glasova koje posjeduje svaki akcionar.

Sekretar društva, po funkciji je sekretar sjednice skupštine akcionara.

Skupština akcionara, da bi punovažno odlučivala mora imati kvorum koji čine akcionari koji posjeduju najmanje polovinu od ukupnog broja akcija sa pravom glasa.¹⁹ Za slučaj da se na skupštini ne postigne kvorum, saziva se nova skupština sa istim dnevnim redom, ali sa kvorumom koji čine akcionari koji posjeduju najmanje 33% od ukupnog broja akcija sa pravom glasa. Ako se i na ponovljenoj skupštini ne obezbjedi kvorum, saziva se treća skupština, s tim da se ne zahtijeva postojanje kvoruma.

Skupština ne može donositi odluke o pitanjima koja nijesu na dnevnom redu, osim ukoliko svi akcionari sa pravom glasa prisustvuju skupštini. U slučaju izmjene ili proširenja dnevnog reda, akcionari se obavještavaju o izmjenama dnevnog reda na isti način na koji se obavještavaju o održavanju skupštine akcionara i to najkasnije 10 dana prije dana održavanja skupštine.

¹⁹ Član 39 Zakona o privrednim društvima.

Skupština akcionara odluke donosi većinom glasova prisutnih ili zastupljenih akcionara, osim u slučajevima kada je zakonom propisana druga većina. Nadležnosti skupštine su da:

- bira i razrješava članove odbora direktora, imenuje i razrješava revizora i likvidatora društva;
- usvaja izmjene i dopune statuta, godišnje finansijske iskaze i izvještaj o poslovanju društva;
- donosi odluku o raspolaganju imovinom društva, raspodjeli dobiti, povećanju ili smanjivanju kapitala društva, dobrovoljnoj likvidaciji, restrukturiranju ili podnošenju prijedloga za pokretanje stečajnog postupka;
- odobrava procjenu nenovčanih uloga, izdavanje obveznica, zaključivanje ugovora veće vrijednosti;
- odlučuje i o drugim pitanjima utvrđenim zakonom i statutom društva.²⁰

Vanredna skupština akcionara je svaka skupština, osim redovne godišnje skupštine akcionara.²¹ Prijedlog za održavanje vanredne skupštine mogu podneti: odbor direktora, akcionari koji posjeduju najmanje 5% glasačkih prava i Privredni sud.

Zakonom su utvrđeni razlozi sazivanja vanredne skupštine i to: kada se mijenja djelatnost ili akcijski kapital društva, prije isteka mandata mijenja član odbora direktora ili prije isteka ugovorenog roka mijenja revizor.

Takođe, razlozi za sazivanje vanredne skupštine mogu biti: razmatranje ozbiljnih poslovnih gubitaka društva, davanje odobrenja društvu da kupi sopstvene akcije, odobravanje reorganizacije, dobrovoljne likvidacije, podnošenje prijedloga za pokretanje stečajnog postupka i drugi razlozi utvrđeni zakonom.

Privredni sud može donijeti odluku o sazivanju vanredne skupštine akcionara na prijedlog akcionara i povjerilaca iz zakonom utvrđenih razloga.²²

Ništavost odluka skupštine akcionara

Privredni sud može poništiti odluke skupštine akcionara na osnovu tužbe akcionara, članova odbora direktora ili izvršnog direktora, ako:

- pitanje o kojem je donijeta odluka nije bilo uvršteno u dnevni red skupštine u skladu sa odredbama ovog zakona;
- akti ili odluke koje se obavezno registruju kod CRPS nijesu registrovane u roku utvrđenom zakonom;
- nijesu poštovane odredbe ovog zakona o sazivanju i održavanju skupštine akcionara;
- odluka nije u saglasnosti sa zakonom, statutom društva i drugim propisima.

Protiv odluke skupštine akcionara može se podnijeti tužba Privrednom sudu u roku od 30 dana od dana kada je lice koje podnosi tužbu saznalo ili moglo saznati za navedenu odluku, a najkasnije u roku od šest mjeseci od dana donošenja odluke.²³

20 Član 35 Zakona o privrednim društvima.

21 Član 40 Zakona o privrednim društvima.

22 Član 40 stav 4 Zakona o privrednim društvima.

23 Član 41 Zakona o privrednim društvima.

Odbor direktora

Odbor direktora je organ upravljanja i rukovođenja društvom²⁴. To je obavezni organ akcionarskog društva, kao i izvršni direktor i sekretar društva.

Ovlašćenja odbora direktora se utvrđuju statutom društva u pogledu: upravljanja i vođenja poslova društva, nadzora nad radom izvršnog direktora, organizovanja računovodstva i finansijske kontrole, imenovanja i razrješenja odgovornih lica u društvu itd.

Odbor direktora je kolektivno tijelo, čiji se broj članova utvrđuje statutom, s tim da ne može biti manji od tri i mora biti neparan. Statutom akcionarskog društva može se predvidjeti da akcionari koji imaju manjinski udio u društvu mogu imati člana u odboru direktora.

Članovi odbora direktora između sebe biraju predsjednika i imaju jednako pravo glasa, s tim da je glas predsjednika odbora odlučujući za slučaj da se za odluku nema većine. Članovi odbora direktora, po pravilu, prisustvuju skupštini akcionara, dok je prisustvo izvršnog direktora obavezno.

Pravo predlaganja skupštini za izbor člana odbora direktora, koji može biti iz reda akcionara, zaposlenih ili lica izvan društva, ima akcionar ili akcionari koji skupa imaju najmanje 5% akcijskog kapitala.

Mandati članova odbora su ograničeni na period između dvije godišnje skupštine, s tim da se jednom izabrano lice može ponovo birati i nema ograničenja broja mandata.

Izvršni direktor i sekretar društva

Odbor direktora ima diskreciono pravo da imenuje i razrješava izvršnog direktora i sekretara društva. Sa istima odbor zaključuje poseban ugovor, kojim se utvrđuju prava, obaveze i odgovornosti, kao i uslovi za prestanak funkcije prije isteka roka utvrđenog ugovorom.

Izvršni direktor je stručno lice i zakonski zastupnik društva i dužan je da, sa pažnjom dobrog privrednika, izvršava naloge odbora direktora i sprovodi njegove odluke u vezi sa: poslovanjem društva, zastupanjem interesa društva, upravljanjem imovinom, zaključivanjem ugovora, otvaranjem računa u bankama, zapošljavanjem itd.²⁵

Zakonom na imperativan način nije određen djelokrug nadležnosti izvršnog direktora i sekretara društva, pa se njihova ovlašćenja određuju statutom društva i odlukama odbora direktora.

Revizija finansijskih izvještaja

Revizija finansijskih izvještaja akcionarskih društva, koju sprovodi nezavisni revizor, vrši se svake godine po isteku finansijske godine, a prije održavanja skupštine akcionara.²⁶ Izvod iz izvještaja revizora čita se na godišnjoj skupštini akcionara i mora biti dostupan na uvid svim akcionarima, uz prisustvo revizora koji je dužan da pruži objašnjenja vezana za izraženo mišljenje i date ocjene u izvještaju.

24 Član 42 Zakona o privrednim društvima.

25 Član 46 stav 5 Zakona o privrednim društvima.

26 Član 47 Zakona o privrednim društvima.

Pravo predlaganja revizora društva imaju akcionari koji posjeduju najmanje 5% akcijskog kapitala.

Revizor ima pravo uvida u sve poslovne knjige društva i ima pravo da zahtjeva da bude upoznat sa svim podacima koji su mu potrebni da sačini izvještaj. Odbora direktora ne smije ograničavati ovlašćenja revizora niti, na bilo koji način, uticati na njegov rad.

Revizor može da odgovara zbog zloupotrebe svog položaja i ovlašćenja, posebno ako namjerno ili nepažnjom doprinese prevarnoj aktivnosti menadžera ili protivno zakonu objavi ili otkrije neovlašćenim licima poslovne tajne klijenta ili na drugi način doprinese nastanku štete za društvo. On može biti tužen za naknadu štete zajedno sa članovima odbora direktora i izvršnim direktorom.

Posebnim zakonom o računovodstvu i reviziji uređuju se uslovi i način provođenja postupka i vršenja revizije finansijskih iskaza privrednih društava i druga pitanja od značaja za računovodstvo i reviziju.

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

Pojam i osnivanje društva

Društvo sa ograničenom odgovornošću (skr. DOO) mogu osnovati jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, ulaganjem novčanih ili nenovčanih sredstava u društvo radi ostvarivanja dobiti, a njegovi osnivači odgovaraju za obaveze društva do iznosa svojih uloga.²⁷

Društvo, shodno zakonu, može imati najviše 30 članova i osnivači društva su dužni da utvrde iznos osnovnog kapitala, koji ne može biti manji od jednog eura. Moguće je postojanje jednočlanog društva sa ograničenom odgovornošću, koje može nastati ili samim osnivanjem ili naknadnim otkupom svih udjela od strane jednog lica.

Ulozi prilikom osnivanja društva ne mogu biti u radu i pružanju usluga, a nenovčani ulazi moraju biti procijenjeni od strane ovlašćenog procjenjivača. Društvo sa ograničenom odgovornošću nema pravo da uputi javni poziv za upis svojih udjela, kao što je to slučaj kod sukcesivnog osnivanja akcionarskog društva. Član društva posjeduje samo jedan udio u društvu, koji predstavlja njegov procenat u vlasništvu kapitala, po osnovu koga može imati pravo da ima više od jednog glasa. Udjeli predstavljaju skup upravljačkih i imovinskih prava i razlikuju od uloga koji predstavljaju određenu imovinsku vrijednost i osnov su sticanja udjela.

Društvo sa ograničenom odgovornošću se osniva ugovorom ili odlukom za slučaj da ga osniva jedno lice i mora imati statut. Osnivački akt društva sastavlja se u pisanoj formi i potpisi osnivača moraju biti ovjereni u skladu sa zakonom. Društvo ima svojstvo pravnog lica, dužno je da se registruje u CRPS i zakonom su propisani obavezni podaci koji se moraju dostaviti prilikom prve registracije društva.²⁸ Udjeli, koji nijesu hartije od vrijednosti, ne registruju se kod Komisije za hartije od vrijednosti i CDA, već samo u knjizi udjela koja se vodi u društvu.

Organi društva sa ograničenom odgovornošću

Kod društva sa ograničenom odgovornošću skupština, odbor direktora i sekretar društva nijesu obavezni organi društva i obrazuju se samo ako je to utvrđeno statutom i osnivačkim aktom društva.

Društvo jedino, shodno zakonu, mora imati izvršnog direktora.

Članovi društva, za slučaj da nema skupštine i odbora direktora, većinom glasova ili na način utvrđen statutom imenuju izvršnog direktora i određuju njegovu zaradu.

Članovi društva (ili odbor direktora ukoliko postoji) mogu prenijeti generalno ovlašćenje za zastupanje društva na izvršnog direktora, radi preuzimanja pravnih radnji u njihovo ime.

---

27 Član 64 Zakona o privrednim društvima.

28 Član 70 Zakona o privrednim društvima.

Statut društva

Društvo sa ograničenom odgovornošću mora imati statut, koji donosi skupština ili članovi društva za slučaj da nije predviđeno postojanje skupštine.

Statut društva sa ograničenom odgovornošću sadrži: naziv društva; sjedište društva i adresu na koju se šalju zvanični dopisi; osnovnu djelatnost društva; podatak da je društvo osnovano kao društvo sa ograničenom odgovornošću i iznos kapitala; pravila postupanja i postupak imenovanja članova odbora direktora, ukoliko su izabrani, imenovanja članova rukovodećih i izvršnih organa, njihova prava i obaveze, razrješenje i raspodjelu ovlašćenja između tih organa; odredbe o načinu promjene iznosa kapitala, ukoliko nijesu utvrđene zakonom; lica ovlašćena za zastupanje društva, kolektivno ili pojedinačno; uslove za prenos udjela itd.

Prenos udjela

Prenos udjela u društvu sa ograničenom odgovornošću uređuje se statutom društva, kojim se može ograničiti prenos udjela društva na treća lica.

Udio se prenosi ugovorom koji mora biti u pisanom obliku. Udio se može prenositi među članovima društva bez ograničenja, a kada član društva namjerava da svoj udio otuđi, ostali članovi i samo društvo imaju pravo preče kupovine. Ako u roku od 30 dana od dana kada je ponuda učinjena članovi i samo društvo ne prihvate kupovinu udjela, udio se može prenijeti trećem licu, po uslovima koji ne mogu biti povoljniji od uslova ponuđenih članovima društva ili samom društvu.

U slučaju prenosa udjela i lice koje prenosi i lice koje prima udio biće neograničeno solidarno odgovorni društvu za obaveze koje nosi članstvo u društvu.

Za slučaj smrti ili prestanka pravnog lica koje ima udio u društvu, udio se prenosi na njegove nasljednike ili pravne sljedbenike. Ako je statutom zabranjen prenos udjela onda se mora utvrditi obaveza članova društva ili samog društva da otkupi taj udio.

Pravo preče kupovine za članove društva može se utvrditi statutom i za slučaj da društvo odluči da poveća svoj kapital i tada povećanje udjela mora biti srazmjerno udjelu koje je član društva do tada imao u ukupnoj vrijednosti kapitala.

Sticanje sopstvenih udjela nastaje kada društvo smanji svoj kapital kupovinom udjela jednog ili više članova društva, s tim da uslove kupovine moraju odobriti članovi društva koji imaju najmanje dvije trećine ukupnog kapitala.

Jednočlano društvo

Društvo sa ograničenom odgovornošću može nastati kao jednočlano društvo kada ga osnuje ili kada sve njegove udjele stekne jedno fizičko ili pravno lice, što se mora registrovati u CRPS i u knjizi udjela društva. Ovo lice ima sva ovlašćenja skupštine društva, može sam obavljati funkciju izvršnog direktora ili imenovati drugo lice i njegova odgovornost za obaveze društva ograničena je do visine uloga u društvu.

Promjena oblika društva

Društvo sa ograničenom odgovornošću može se restrukturirati tj. promijeniti oblik organizacije društva u akcionarsko društvo, pod uslovima utvrđenim zakonom i tada:

- kapital društva ne može biti manji od 25.000 eura i mora biti u potpunosti uplaćen;
- mijenja se statut društva na skupštini društva;
- udjeli članova se poništavaju i izdaju se akcije u srazmjeri sa vlasničkom strukturom.²⁹

---

²⁹ Član 78 Zakona o privrednim društvima.

Glava druga

STEČAJ, LIKVIDACIJA I RESTRUKTURIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Privredno društvo može da prestane da postoji: stečajem, likvidacijom i statusnim promjenama (restruktuiranjem - reorganizacijom). Uslovi, način pokretanja i sprovođenja stečaja uređeni su Zakonom o stečaju, a postupci likvidacije i restruktuiranja privrednih društava Zakonom o privrednim društvima.

STEČAJ PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Pojam i predmet stečaja

Stečajni postupak je u formalno pravnom smislu sudski postupak, koji se sprovodi radi kolektivnog i srazmjernog namirenja povjerilaca stečajnog dužnika, unovčenjem njegove cjelokupne imovine i podjelom prikupljenih sredstava povjeriocima. Do stečaja dolazi kada se imovina društva umanja ili kada dugovi društva pređu realnu osnovu na kojoj su zasnovani tako da društvo ne može da garantuje povjeriocima svojom imovinom da će izvršiti preuzete obaveze.

Uslovi, način pokretanja i sprovođenje stečaja privrednih društava uređeni su Zakonom o stečaju. U toku stečajnog postupka može se sprovesti reorganizacija stečajnog dužnika radi utvrđivanja njegovog pravnog položaja i odnosa prema povjeriocima u cilju održavanja njegove djelatnosti.

Stečajni postupak se sprovodi u skladu sa zakonom utvrđenim načelima³⁰, hitan je, javan, dvostepen, nije dozvoljen zastoj i prekid postupka i uređen je na imperativan način. Stečajni postupak sprovodi stvarno nadležni (privredni) sud na čijem se području nalazi sjedište ili prebivalište stečajnog dužnika.

Stečajni dužnik mogu biti sva privredna društva (sa i bez svojstva pravnog lica) i preduzetnik. Postupak stečaja banaka i društava za osiguranje uređen je posebnim zakonom, dok subjekti javnog sektora koji se finansiraju iz javnih budžeta ne mogu biti stečajni dužnici.

Stečajni povjerilac je lice (pravno ili fizičko) koje na dan pokretanja stečajnog postupka ima neobezbijeđena potraživanja prema stečajnom dužniku. Svojstvo stranke stečajni povjerilac stiče podnošenjem prijave potraživanja, a gubi potpunim namirenjem svojih potraživanja.³¹

U stečajnom postupku mogu se javiti lica koja nijesu stečajni povjerioci, ali imaju određena potraživanja (prava) prema stečajnom dužniku:

- izlučni povjerilac - ima pravo da traži da se, na osnovu njegovog stvarnog ili ličnog prava, određena stvar izdvoji iz stečajne mase, a za slučaj da je stečajni dužnik neovlašćeno tu stvar otuđio može tražiti namirenje iznosa po tržišnoj cijeni;

30 Član 3-10 Zakona o stečaju („Sl. list Crne Gore“, br. 01/11)

31 Član 51 Zakona o stečaju.

- razlučni povjerilac - lice koje ima založno pravo ili pravo namirenja i ako ima zakonsko pravo zadržavanja stvari nije dužan da preda stvar stečajnom dužniku dok mu se ne isplati njegovo razlučno potraživanje, ali je dužan da stečajnom upravniku omogući prodaju stvari koja je predmet zadržavanja³².

Stečajni razlozi i ovlašćeni predlagači

Stečaj se otvara u slučajevima stečajnih razloga utvrđenih zakonom, a to su: trajnija nesposobnost za plaćanje i prezaduženost stečajnog dužnika.³³

Stečajni dužnik je trajnije nesposoban za plaćanje ako:

- ne može odgovoriti svojim novčanim obavezama u roku od 45 dana od dana dospelosti obaveze;
- je potpuno obustavio sva plaćanja u periodu od 30 dana neprekidno.

Stečajni dužnik je prezadužen ako je njegova imovina manja od njegovih obaveza.

Svojstvo ovlašćenih predlagača za otvaranje stečajnog postupka imaju: povjerilac, dužnik ili likvidator, pri čemu:

- povjerilac može podnijeti prijedlog bez obzira na osnov potraživanja, ali samo u slučaju postojanja trajnije nesposobnosti plaćanja od strane dužnika ili kada u izvršnom postupku nije mogao namiriti svoja potraživanja, bilo kojim sredstvom izvršenja, u roku od 45 dana od dana pokretanja izvršnog postupka;
- dužnik kada podnosi prijedlog za pokretanje stečajnog postupka nije dužan da dokazuje postojanje stečajnih razloga.

Vrste stečaja

Stečaj se može sprovesti kroz formu bankrotstva ili reorganizacije.

Pod bankrotstvom se podrazumijeva namirenje povjerilaca prodajom imovine stečajnog dužnika i prodajom stečajnog dužnika kao pravnog lica.

Pod reorganizacijom se podrazumijeva namirenje povjerilaca prema usvojenom planu reorganizacije redefinisanjem dužničko-povjerilačkih odnosa, promjenom pravnog položaja dužnika ili na drugi način predviđen planom reorganizacije.

Oba oblika stečaja imaju za cilj namirenje potraživanja povjerilaca, s tim da bankrot vodi do formiranja i diobe stečajne mase iz koje se namiruju povjerioci i u konačnom dovodi do gašenja insolventnog privrednog društva. Kroz reorganizaciju stečajnog dužnika³⁴ sprovodi se njegova sanacija u cilju oporavka i nastavka vršenja djelatnosti i time se obezbjeđuje povoljnije namirenje povjerioca u odnosu na bankrotstvo, a posebno ako postoje ekonomski opravdani uslovi za nastavak dužnikovog poslovanja.

---

32 Član 53 Zakona o stečaju.

33 Član 12 Zakona o stečaju.

34 Član 159 Zakona o stečaju.

Organi stečajnog postupka

Stečaj nad privrednim društvom sprovodi privredni sud na čijem je području sjedište stečajnog dužnika (stvarno i mjesno nadležan sud). U sudu se obrazuju ograničeni stečajni sudovi koji prema načelu koncentracije vrše sve poslove vezane za stečaj.

Organi stečajnog postupka su: stečajni sudija i stečajni upravnik, kao obavezni organi stečajnog postupka i odbor povjerilaca, kao fakultativan (neobavezan) organ.

Stečajni sudija

Stečajni sudija je sudija pojedinac, kojeg imenuje mjesno i stvarno nadležni sud za vođenje stečajnog postupka. Stečajni sudija je stalni i najviši organ stečajnog postupka, koji rukovodi stečajnim postupkom i:

- odlučuje o pokretanju prethodnog stečajnog postupka;
- utvrđuje postojanje stečajnog razloga i odlučuje o otvaranju stečajnog postupka;
- imenuje i razriješava stečajnog upravnika;
- odobrava troškove stečajnog postupka;
- određuje naknadu stečajnom upravniku i odlučuje o prigovorima na njegov rad;
- razmatra plan reorganizacije i donosi odluku o njegovom usvajanju ili odbacivanju;
- donosi rješenje o glavnoj diobi stečajne mase i drugim pitanjima utvrđenim zakonom.³⁵

Stečajni upravnik

Stečajni upravnik je nezavisni organ stečajnog postupka koji vodi poslove i zastupa stečajnog dužnika i ima status službenog lica. Za stečajnog upravnika može biti imenovano lice koje ima položen stručni ispit i nalazi se na listi stečajnih upravnika i nema ograničenja za imenovanje utvrđena zakonom³⁶.

Imenuje se rješenjem stečajnog sudije o otvaranju stečajnog postupka na koje pravo žalbe imaju stečajni dužnik i povjerioci.

Sud može, po službenoj dužnosti ili na zahtjev predlagača, da imenuje privremeni stečajni upravnik, prije donošenja odluke o otvaranju stečajnog postupka, ukoliko je neophodno da se imovina zaštiti od propadanja i neovlašćenog raspolaganja ili postoje drugi razlozi koji zahtijevaju hitno imenovanje.

Povjerilac koji učini vjerovatnim postojanje svojih potraživanja u visini od najmanje 60% od ukupno neizmirenog duga po evidencijama dužnika može podnijeti predlog da se i prije prvog sastanka povjerilaca imenuje drugi stečajni upravnik. O ovom predlogu sud je dužan da odlučuje u roku od tri dana od dana njegovog podnošenja. Raniji stečajni upravnik dužan je da izvrši predaju svoje dužnosti novom stečajnom upravniku u roku od tri dana od dana imenovanja novog upravnika.³⁷

35 Član 23 Zakona o stečaju.

36 Član 26 Zakona o stečaju.

37 Član 31 Zakona o stečaju.

Ovlašćenja stečajnog upravnika

Ovlašćenja stečajnog upravnika definisana su zakonom i on:

- zastupa stečajnog dužnika i stečajnu masu i
- stiče prava i obaveze organa stečajnog dužnika, tj. preuzima sva ovlašćenja organa privrednog društva (skupštine, odbora direktora, izvršnog direktora).

Za slučaj da stečajni dužnik nastavlja sa poslovanjem stečajni upravnik preuzima sve nadležnosti vezane za nastavak poslovanja sa obavezom da postupa savjesno i blagovremeno.³⁸

Stečajni upravnik dužan je da u zakonskom roku:

- sačini listu svih povjerilaca, popis svih dužnika stečajnog dužnika i sačini početni stečajni bilans u kome će navesti i uporediti aktivu i pasivu stečajnog dužnika;³⁹
- izvještava stečajnog sudiju i odbor povjerilaca u formi tromjesečnih pisanih izvještaja i da istim podnese konačan izvještaj o sprovedenom stečaju, na koji saglasnost daje odbor povjerilaca.

Stečajni dužnik, povjerilac ili lice koje ima pravni interes može da podnese sudu prigovor na svaku radnju koju izvrši stečajni upravnik ili da podnese zahtjev za prinudno izvršenje radnje koju je na osnovu zakona trebao da preduzme, a nije preduzeo.⁴⁰

Stečajni sudija, po službenoj dužnosti ili na predlog odbora povjerilaca, može razriješiti stečajnog upravnika prije okončanja postupka stečaja, ako utvrdi da stečajni upravnik: ne ispunjava svoje obaveze, ne poštuje zakonske rokove, postupa pristrasno u odnosu na pojedine povjerioce ili ako:

- po proteku jedne godine od dana održavanja ročišta za ispitivanje potraživanja nije postigao zadovoljavajući napredak u unovčenju imovine koja ulazi u stečajnu masu, osim kada je unovčenje bilo spriječeno višom silom ili okolnostima koje se nijesu mogle predvidjeti;
- nije osigurao imovinu stečajnog dužnika za slučaj nastupanja štete poslije upozorenja stečajnog sudije ili odbora povjerilaca;
- nije tražio saglasnost ili nije postupio po pribavljenoj saglasnosti u slučajevima gdje je zakonom predviđena saglasnost odbora povjerilaca;
- ne ispunjava uslove za imenovanje stečajnog upravnika usljed nastupanja okolnosti koje za posljedicu imaju gubitak statusa stečajnog upravnika i njegovo brisanje sa liste stečajnih upravnika.

Stečajni upravnik ima pravo na nagradu za svoj rad i naknadu stvarnih troškova koje je imao u postupku stečaja.

U slučaju kada je u obavljanju poslova stečajni upravnik prouzrokovao štetu učesnicima u stečajnom postupku, namjerno ili krajnjom nepažnjom, za takvu štetu odgovara ličnom imovinom.

38 Član 33 Zakona o stečaju.

39 Član 109-111 Zakona o stečaju.

40 Član 20 Zakona o stečaju.

Odbor povjerilaca⁴¹

Odbor povjerilaca nije obavezan organ stečajnog postupka, jer se ne formira za slučaj da:

- dužnik ima manje od tri povjerioca ili
- manje od tri povjerioca je dalo pristanak da budu članovi odbora.

Za slučaj da se odbor povjerilaca formira on ima tri ili pet članova sa najvećim neobezbijeđenim potraživanjima. Prvom sjednicom odbora povjerilaca predsjedava stečajni upravnik, a zatim odbor iz svog saziva bira predsjednika koji ubuduće saziva sjednice odbora.

Sjednicama odbora povjerilaca ne može prisustvovati stečajnu sudija, dok stečajni upravnik može, ali samo po pozivu i bez prava glasa.

Odbor povjerilaca ima djelokrug poslova i prava utvrđena zakonom kao što su: davanje saglasnosti u vezi sa pitanjima od izuzetne važnosti za stečajnu masu, davanje mišljenja stečajnom upravniku o načinu unovčenja imovine i razmatra njegove izvještaje, prigovara stečajnom sudiji na rad stečajnog upravnika, predlaže njegovo razrješenje i imenovanje novog, izjašnjava se o visini troškova i nagrade stečajnom upravniku itd.⁴²

Forma i sadržina prijedloga za pokretanje stečajnog postupka

Stečaj se otvara samo na prijedlog ovlašćenih predlagača (dužnik, povjerilac ili likvidator) i ne može se pokrenuti po službenoj dužnosti od strane suda ili drugog državnog organa. Prijedlog za pokretanje stečajnog postupka se podnosi nadležnom sudu u pisanoj formi i sadrži:

- naziv suda kojem se prijedlog podnosi;
- naziv, odnosno ime i adresu, odnosno prebivalište predlagača ili adresu lica koje je u ovom postupku ovlašćeno za prijem pismena i za zastupanje predlagača;
- naziv, odnosno ime stečajnog dužnika, kao i podatke o kontakt adresi;
- spisak stečajnih i drugih povjerilaca sa navođenjem visine iznosa i osnova potraživanja, kao i imena i prebivališta članova organa stečajnog dužnika koji za obaveze stečajnog dužnika odgovaraju svojom imovinom, ako je predlagač stečajni dužnik;
- činjenice i prateću dokumentaciju koja dokazuje vrstu, osnov i visinu neizmirenog potraživanja, ako je predlagač povjerilac;
- spisak dokumenata priloženih uz prijedlog.⁴³

Ako prijedlog za pokretanje stečajnog postupka ne sadrži sve zakonom utvrđene elemente, sud će o tome obavijestiti predlagača i odrediti mu rok u kom je dužan da prijedlog uredi i nedostatke otkloni. Za slučaj da predlagač ne otkloni nedostatke u utvrđenom roku, sud će prijedlog odbaciti rješenjem.

41 Član 42-48 Zakona o stečaju.

42 Član 45 Zakona o stečaju.

43 Član 56-57 Zakona o stečaju.

Ovlašćeni predlagač prijedlog za pokretanje stečajnog postupka može povući do objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka na oglasnoj tabli suda, odnosno prije donošenja rješenja o odbacivanju ili odbijanju prijedloga.

Prethodni stečajni postupak

Nadležni sud, u roku od tri dana od dana dostavljanja prijedloga za pokretanje stečajnog postupka, donosi rješenje o pokretanju prethodnog stečajnog postupka, radi utvrđivanja razloga za pokretanje stečajnog postupka. Protiv ovog rješenja suda nije dozvoljena žalba.

Rješenjem o pokretanju prethodnog stečajnog postupka zakazuje se ročište za raspravljanje o postojanju stečajnog razloga za otvaranje stečaja.

Stečajni postupak će se otvoriti bez vođenja prethodnog stečajnog postupka u slučajevima:

- ako dužnik podnese prijedlog za pokretanje stečajnog postupka;
- ako povjerilac podnese prijedlog za pokretanje stečajnog postupka, a dužnik prizna postojanje stečajnog razloga;
- kada je postupak pokrenut na prijedlog povjerioca koji nije mogao namiriti svoje potraživanje u izvršnom postupku.

Stečajni sudija će, po službenoj dužnosti ili na zahtjev podnosioca prijedloga za pokretanje stečajnog postupka, rješenjem o pokretanju prethodnog stečajnog postupka odrediti mjere obezbjeđenja radi sprječavanja promjene imovinskog položaja stečajnog dužnika, odnosno uništavanja poslovne dokumentacije, ako postoji opasnost da će stečajni dužnik otuđiti imovinu, odnosno uništiti dokumentaciju do otvaranja stečajnog postupka⁴⁴.

Riješenje o otvaranju stečajnog postupka

O prijedlogu za otvaranje stečajnog postupka odlučuje stečajni sudija rješenjem, čija je sadržina utvrđena zakonom⁴⁵ i njime se zakazuje ročište za ispitivanje potraživanja (ispitno ročište).

Podaci o otvaranju stečajnog postupka upisuju se u registar suda na osnovu rješenja o otvaranju stečajnog postupka, koje se dostavlja stečajnom dužniku, podnosiocu prijedloga, Centralnoj banci i banci u kojoj stečajni dužnik ima račun, CRPS, katastru i poreskim organima.

Rješenjem kojim se usvaja prijedlog za otvaranje stečajnog postupka sudija:

- otvara stečajni postupak;
- zakazuje ročište za ispitivanje potraživanja (ispitno ročište).

---

44 Član 64 Zakona o stečaju.

45 Član 72 Zakona o stečaju.

Pravne posljedice otvaranja stečajaja

Danom objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka na oglasnoj tabli suda nastupaju pravne posljedice stečajaja:⁴⁶

- prestaju zastupnička i upravljačka prava izvršnog direktora, zastupnika i punomoćnika i prelaze na stečajnog upravnika;
- pravni posao raspolaganja stvarima i pravima koja ulaze u stečajnu masu, koji je stečajni dužnik zaključio poslije otvaranja stečajnog postupka, ne proizvode pravno dejstvo;
- prestaju ranije stečena prava preče kupovine u pogledu imovine stečajnog dužnika;
- otkazuju se ugovori o radu koje je stečajni dužnik zaključio sa zaposlenima;
- u naziv stečajnog dužnika unosi se oznaka „u stečaju“;
- gase se dotadašnji računi stečajnog dužnika i na zahtjev stečajnog upravnika otvara se novi, na koji se vrši prenos novčanih sredstava;
- potraživanja povjerilaca koja nijesu dospjela smatraju se dospjelim;
- prekidaju se svi sudski i upravni postupci u odnosu na stečajnog dužnika i njegovu imovinu i dalje nastavljaju u skladu sa odredbama Zakona o stečaju.⁴⁷
- i duge pravne posljedice utvrđene zakonom.

Stečajna masa

Stečajna masa (diobna masa) je cjelokupna imovina stečajnog dužnika u zemlji i inostranstvu i čine je:

- novčana sredstva stečajnog dužnika na dan otvaranja stečajnog postupka;
- novčana sredstva dobijena nastavljanjem započelih poslova;
- novčana sredstva ostvarena unovčenjem stvari i prava stečajnog dužnika;
- potraživanja stečajnog dužnika naplaćena u toku stečajnog postupka.⁴⁸

Otvaranjem stečajnog postupka stečajni upravnik preuzima u državinu cjelokupnu imovinu koja ulazi u stečajnu masu, dužan je da je popiše, procijeni, ako je potrebno pečatira je i nad njom vrši upravljanje.

Utvrđivanje potraživanja u stečajnom postupku

Stečajni povjerioci, da bi mogli namiriti svoja potraživanja iz stečajne mase, moraju izvršiti prijavljivanje potraživanja, podnošenjem pisane prijave stečajnom sudiji, u zakonom propisanoj formi i roku.⁴⁹

Stečajni sudija dostavlja sve prijave potraživanja stečajnom upravniku, koji utvrđuje osnovanost, obim i ispladni red svakog potraživanja i u zakonskom roku⁵⁰ o tome sačinjava listu priznatih i osporenih potraživanja.

46 Član 76-83 Zakona o stečaju.

47 Član 90-95 Zakona o stečaju.

48 Član 145 Zakona o stečaju.

49 Član 112 stav 1 i 5 Zakona o stečaju.

50 Član 114 stav 3 Zakona o stečaju.

Stečajni sudija donosi zaključak o listi utvrđenih i osporenih potraživanja, na osnovu:

- liste potraživanja koju je sačinio stečajni upravnik;
- izmjena unijetih na ispitnom ročištu.

Konačna lista sadrži podatke o prijavljenim potraživanjima, o tome ko ih je osporio i u kom iznosu su utvrđena, odnosno osporena.

Potraživanje se smatra utvrđenim ako nije osporeno od stečajnog upravnika ili stečajnih povjerilaca do zaključenja ispitnog ročišta.

Pobijanje pravnih radnji stečajnog dužnika⁵¹

Pravne poslove i druge pravne radnje zaključene, odnosno preduzete prije otvaranja stečajnog postupka, kojima se narušava ravnomjerno namirenje stečajnih povjerilaca ili oštećuju povjerioci, kao i pravne poslove i druge pravne radnje kojima se pojedini povjerioci stavljaju u povoljniji položaj, mogu pobijati stečajni upravnik u ime stečajnog dužnika, i povjerioci, u skladu sa zakonom.

Propuštanje zaključenja pravnog posla, odnosno propuštanje preduzimanja radnje, u pogledu pobijanja, izjednačava se sa pravnim poslom, odnosno sa pravnom radnjom.

Pobijati se mogu i pravni poslovi, pravne i procesne radnje na osnovu kojih je donijeta izvršna isprava ili koje su preduzete po osnovu izvršne isprave ili u postupku prinudnog izvršenja.

Pobijanje se može vršiti od dana otvaranja stečajnog postupka do dana održavanja ročišta za glavnu diobu. Ako je po tužbi za pobijanje pravnog posla ili druge pravne radnje donijeta pravosnažna odluka o usvajanju tužbenog zahtjeva, pobijeni pravni posao, odnosno pravna radnja, nemaju dejstva prema stečajnoj masi, a protivnik pobijanja je dužan da u stečajnu masu vrati imovinsku korist stečenu na osnovu pobijenog pravnog posla ili pravne radnje.

Protivnik pobijanja, nakon što vrati imovinsku korist ima pravo da ostvaruje svoje protivpotraživanje kao stečajni povjerilac, podnošenjem naknadne prijave potraživanja.

Rješenje o bankrotstvu i unovčenju imovine

Stečajni sudija donosi rješenje o bankrotstvu, ako:

- u roku od 30 dana od dana otvaranja stečajnog postupka stečajni dužnik ne podnese izjavu o namjeri da izvrši reorganizaciju;
- nijedan plan reorganizacije nije podnijen u propisanom roku;
- nijedan plan reorganizacije nije usvojen na ročištu za razmatranje plana reorganizacije;
- dužnik zatraži da sud donese rješenje o bankrotstvu ako nije podnijen plan reorganizacije koji predlaže neko drugo lice.

51 Član 122-132 Zakona o stečaju.

Stečajni upravnik, po donošenju rješenja o bankrotstvu, javno oglašava i provodi prodaju cjelokupne imovine ili dijela imovine stečajnog dužnika. Prethodno je dužan da izvrši procjenu cjelishodnosti prodaje stečajnog dužnika kao pravnog lica, odnosno cjelokupne imovine stečajnog dužnika u odnosu na prodaju imovine stečajnog dužnika u djelovima i da o tome obavijesti odbor povjerilaca.

Prije prodaje imovine stečajni upravnik dužan je da o namjeri prodaje imovine obavijesti stečajnog sudiju, dužnika, sve povjerioce ako je moguće, kao i sva lica koja imaju zalogu, pravo vlasništva ili interes u vezi sa predmetnom imovinom ili drugo pravo.

Prodaja imovine vrši se javnim nadmetanjem, javnim prikupljanjem ponuda ili neposrednom pogodbom, u skladu sa zakonom.

Sredstva ostvarena prodajom imovine, na kojoj nijesu postojala opterećenja, ulaze u stečajnu masu i vrši se njihova dioba. Ako je imovina bila predmet obezbjeđenja potraživanja jednog ili više razlučnih povjerilaca, iz ostvarene cijene prvenstveno se namiruju troškovi prodaje koji uključuju i nagradu stečajnog upravnika, a iz preostalog iznosa isplaćuju se razlučni povjerioci čije je potraživanje bilo obezbijeđeno prodatom imovinom u skladu sa njihovim pravom prioriteta.

Namirenje razlučnih povjerilaca mora biti izvršeno u roku od tri dana od dana kada je stečajni upravnik primio sredstva po osnovu prodaje imovine. Ako poslije namirenja razlučnih povjerilaca preostanu sredstva, cjelokupan preostali iznos ulazi u stečajnu masu i dijeli se stečajnim povjeriocima.

Redosljed namirenja i isplatni redovi

Iz stečajne mase prioritetno se namiruju troškovi stečajnog postupka, a po njihovom namirenju namiruju se obaveze stečajne mase. Stečajni povjerioci se, u zavisnosti od njihovih potraživanja, svrstavaju u isplatne redove. Stečajni povjerioci:

- istog isplatnog reda namiruju se srazmjerno visini potraživanja;
- nižeg isplatnog reda mogu se namiriti tek pošto se namire stečajni povjerioci višeg isplatnog reda.

Isplatni redovi se razvrstavaju u tri isplatna reda:⁵²

- 1) u prvi red spadaju: neisplaćene bruto zarade i potraživanja na ime povreda na radu zaposlenih i bivših zaposlenih, shodno zakonu;
- 2) u drugi red spadaju potraživanja po osnovu svih javnih prihoda dospjelih u posljednja tri mjeseca prije otvaranja stečajnog postupka;
- 3) u treći isplatni red spadaju potraživanja ostalih stečajnih povjerilaca.

Dioba stečajne mase

Dioba sredstava radi namirenja stečajnih povjerilaca vrši se prije ili poslije glavne diobe, a prema dinamici priliva gotovinskih sredstava stečajnog dužnika. Prije glavne diobe stečajne mase stečajni upravnik je dužan da sačini nacrt rješenja za glavnu diobu diobne mase, koji dostavlja odboru povjerilaca i stečajnom sudiji radi objavljivanja na oglasnoj tabli suda.

52 Član 55 Zakona o stečaju.

Stečajni sudija, van ročišta, donosi rješenje o glavnoj diobi po isteku roka od osam dana od dana dostavljanja nacрта za glavnu diobu, ako nije podniet prigovor odbora povjerilaca, odnosno povjerilaca pojedinačno. Diobi stečajne mase, odnosno namirenju stečajnih povjerilaca pristupa se po pravosnažnosti rješenja o glavnoj diobi.

Završnoj diobi stečajne mase pristupa se poslije završetka unovčenja cjelokupne stečajne mase, odnosno pretežnog dijela stečajne mase, ako glavnom diobom nije obuhvaćena cjelokupna diobna masa i sprovodi se na način i pod uslovima sprovođenja glavne diobe.

Prodaja stečajnog dužnika kao pravnog lica

Predmet prodaje, u cilju namirenja povjerilaca, može biti stečajni dužnik kao pravno lice. Prije prodaje stečajnog dužnika prethodno je:

- potrebna saglasnost odbora povjerilaca i
- da stečajni upravnik izvrši procjenu vrijednosti društva.

Poslije prodaje stečajnog dužnika kao pravnog lica, stečajni postupak se u odnosu na stečajnog dužnika obustavlja. Novac dobijen prodajom stečajnog dužnika ulazi u stečajnu masu, koju zastupa stečajni upravnik i stečajni postupak se nastavlja namirenjem stečajnih povjerilaca.

U slučaju kada je stečajni dužnik prodat kao pravno lice, različni povjerioci koji su imali različno pravo na bilo kom dijelu imovine stečajnog dužnika imaju pravo prioriteta u diobi sredstava ostvarenih prodajom, prema rangu prioriteta koji su stekli u skladu sa zakonom, a srazmjerno procijenjenom učešću vrijednosti imovine koja je predmet razlučnog prava u odnosu na procijenjenu vrijednost pravnog lica.

U registru privrednih subjekata i drugim odgovarajućim registrima evidentiraju se promjene nastale po osnovu ugovora o prodaji stečajnog dužnika kao pravnog lica.

Završno ročište

Stečajni sudija rješenjem određuje završno ročište na kojem se:

- raspravlja o konačnom izvještaju stečajnog upravnika i zahtjevima za isplatu nagrade stečajnog upravnika;
- podnose prigovori na konačni izvještaj ili na podnijete zahtjeve za isplatu naknada i nagrada;
- odlučuje o neraspodijeljenim djelovima stečajne mase i drugim pitanjima od značaja za bankrotstvo stečajnog dužnika.

U slučaju da se u postupku diobe, prije završne diobe ili u završnoj diobi mogu u punom iznosu namiriti potraživanja stečajnih povjerilaca, stečajni upravnik je dužan da preostali **višak diobne mase** raspodijeli imiocima udjela ili akcija u privrednom društvu, srazmjerno vlasničkom udjelu.

Stečajni sudija, za slučaj da se nakon zaključenja stečajnog postupka pronađe imovina koja pripada stečajnoj masi, na prijedlog stečajnog upravnika ili drugog zainteresovanog lica, donosi rješenje o sprovođenju **postupka naknadne diobe** unovčenjem i raspodjelom sredstava ostvarenih prodajom te imovine.

Zaključenje stečajnog postupka

Stečajni postupak, koji se vodi kroz **bankrotstvo**, okončava se donošenjem rješenja o zaključenju stečajnog postupka od strane stečajnog sudije na završnom ročištu.⁵³ Rješenje se objavljuje na oglasnoj tabli suda i u „Službenom listu“, a po pravosnažnosti, dostavlja se CRPS radi brisanja društva iz registra.

Stečajni postupak koji se vodi kroz **reorganizaciju** pretpostavlja prethodno izglasanje plana reorganizacije, koji je usvojen ako u svakoj od klasa povjerioca za plan reorganizacije glasaju povjerioci koji imaju prostu većinu potraživanja od ukupnih potraživanja povjerioca u toj klasi.⁵⁴ Stečajni sudija donosi rješenje kojim potvrđuje plan reorganizacije i po pravosnažnosti istog dostavlja se CRPS radi objavljivanja, a stečajni postupak se obustavlja. Plan reorganizacije ima svojstvo izvršne isprave i smatra se novim ugovorom za izmirenje potraživanja koja su u njemu navedena. Danom početka primjene plana reorganizacije smatra se dan koji je određen planom reorganizacije.

Za slučaj da se plan reorganizacije ne usvoji sprovodi se stečaj kroz bankrot.

Pravne posljedice donošenja rješenja o potvrđivanju plana reorganizacije su da:

- sva potraživanja i prava povjerilaca i drugih lica i obaveze stečajnog dužnika, određene planom reorganizacije, uređuju se isključivo prema uslovima iz plana reorganizacije;
- poslovi i radnje koje preuzima stečajni dužnik moraju biti u skladu sa planom reorganizacije i isti je dužan da preduzme sve mjere propisane planom;
- prestaju sve posljedice otvaranja stečajnog postupka i iz naziva stečajnog dužnika se briše oznaka u „stečaju“.

---

53 Član 152 Zakona o stečaju.

54 Član 167-168 Zakona o stečaju.

LIKVIDACIJA PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Privredno društvo može da prestane da postoji sprovođenjem postupka likvidacije privrednog društva, koja može biti dobrovoljna ili prinudna (sudska) likvidacija.

Vrste, postupak i organi likvidacionog postupka privrednih društava uređeni su Zakonom o privrednim društvima.⁵⁵

Dobrovoljna likvidacija

Dobrovoljna likvidacija se može sprovesti samo ako privredno društvo ima dovoljno finansijskih sredstava da pokrije svoje obaveze. U slučaju da obaveze društva prelaze raspoloživa ili očekivana finansijska sredstva od prodaje imovine, ne sprovodi se likvidacija privrednog društva već stečaj, shodno odredbama Zakona o stečaju.

Dobrovoljni likvidacioni postupak se može sprovesti kao redovan ili kao skraćeni postupak likvidacije.

Redovni postupak dobrovoljne likvidacije akcionarskog privrednog društva pretpostavlja ispunjenje jednog od sljedećih uslova:

- I da je statutom društva predviđeno da se likvidacija može sprovesti poslije određenog perioda ili nastupanjem određenog događaja, a taj period je prošao ili se taj događaj desio;
- II da je vanredna skupština akcionara donijela odluku o likvidaciji za koju je glasalo najmanje $\frac{3}{4}$ glasova prisutnih akcionara lično ili preko punomoćnika;
- III da je godišnja skupština akcionara donijela odluku da ne želi da nastavi poslovanje i da se društvo likvidira, za koju je glasalo najmanje $\frac{2}{3}$ glasova prisutnih akcionara lično ili preko punomoćnika.

Skupština akcionara je dužna da, na prijedlog odbora direktora, imenuje likvidatora, koji je u obavezi da odluku o dobrovoljnoj likvidaciji društva dostavi CRPS u roku od pet dana od dana donošenja odluke. Odluka o likvidaciji u istom roku, dostavlja se „Službenom listu“ na objavljivanje.

Danom imenovanja likvidatora prestaju ovlašćenja odbora direktora i društvo prestaje da posluje, osim u djelu aktivnosti od značaja za likvidacioni postupak i očuvanje vrijednosti imovine društva.

Društvo koje je donijelo odluku o likvidaciji dužno je da:

- u pisanoj formi pozove sve poznate povjerioce društva da prijave svoja potraživanja i
- javno objavi obavještenje o dobrovoljnoj likvidaciji u štampi.

Za slučaj da se pojavi povjerilac čije potraživanje osporava likvidator društva, isti je dužan da u roku od 30 dana od dana prijema osporavanja potraživanja pokrene postupak pred nadležnim sudom i postupak likvidacije se neće okončati do okončanja sudskog postupka.

---

⁵⁵ Član 24-26 Zakona o privrednim društvima.

Likvidator društva⁵⁶, nakon okončanja svih poslova vezanih za likvidaciju društva, dužan je da pripremi konačan izvještaj o likvidaciji i sazove vanrednu skupštinu akcionara, na kojoj će prezentirati izvještaj. U roku od sedam dana od dana održavanja vanredne skupštine, likvidator je dužan da CRPS dostavi kopiju usvojenog konačnog izvještaja, uz zahtjev za brisanje društva iz registra.

Skraćeni postupak dobrovoljne likvidacije se može sprovesti, ako poslije donošenja odluke o dobrovoljnoj likvidaciji svi akcionari daju sudski ovjerene izjave da su izmirene sve obaveze društva prema povjeriocima i zaposlenima. Za slučaj sprovedene dobrovoljne likvidacije društva po skraćenom postupku svi akcionari odgovaraju neograničeno solidarno za obaveze društva tri godine nakon brisanja društva iz CRPS.

Prinudna likvidacija

Prinudna (sudska) likvidacija je postupak kada Privredni sud, na zahtjev lica koja imaju pravni interes, poništava osnivanje akcionarskog društva iz jednog ili više razloga utvrđenih zakonom. Ti razlozi su da:

- I nije zaključen niti izvršen ugovor o osnivanju i statut društva, odnosno nijesu ispunjeni zakonski uslovi vezani za njihovo donošenje i sadržinu;
- II prospekt o javnoj ponudi akcija nije objavljen u skladu sa zakonom;
- III ciljevi društva su nezakoniti, a djelatnost suprotna propisima;
- IV ugovorom o osnivanju ili statutom nije utvrđen naziv društva, iznos akcijskog kapitala, sjedište uprave ili adresa za prijem službenih dopisa ili djelatnost društva;
- V nijesu primijenjene odredbe koje se odnose na iznos minimalnog kapitala;
- VI ne postoji pravna i poslovna sposobnost svih osnivača.

---

56 O ovlaštenjima likvidatora detaljnije u članu 25 Zakona o privrednim društvima.

RESTRUKTURIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Restrukturiranje akcionarskog društva može se izvršiti na jedan od sljedeća četiri načina:⁵⁷

1. spajanjem više društava u jedno društvo;
2. podjelom postojećeg društva na dva ili više novih društava;
3. odvajanjem iz postojećeg društva uz osnivanje jednog ili više novih društava;
4. promjenom organizacionog oblika društva.

Navedeni oblici restrukturiranja društva mogu se vršiti samo kod društava kod kojih je imovina društva veća od njegovih obaveza (solventna društva). Kod društava koja su insolventna, odnosno kod društava kod kojih je pokrenut stečajni postupak restrukturiranje se sprovodi u skladu sa Zakonom o stečaju.

Odluku o restrukturiranju društva donosi skupština akcionara, dvotrećinskom većinom glasova.

Spajanje društva⁵⁸ - restrukturiranje akcionarskog društva spajanjem može se vršiti kada se jedno ili više društava pripajaju postojećem društvu prenosom cjelokupne imovine i obaveza na to društvo koje u zamjenu emituje akcije akcionarima društava koja se pripajaju ili se dva ili više društava spajaju formiranjem novog društva koje izdaje akcije novoformiranog društva akcionarima društava koja se spajaju. Društvo kojem je izvršeno pripajanje, odnosno koje je nastalo novim osnivanjem naziva se društvo-preuzimalac, a društvo koje je prenijelo imovinu i obaveze naziva se preuzeto društvo.

Podjela društva⁵⁹ - restrukturiranjem akcionarskog društva putem podjele prenošenjem u potpunosti svoje imovine i obaveza na dva ili više postojećih ili novoformiranih društava, koja u zamjenu emituju akcije akcionarima društva koje se dijeli, društvo prestaje da postoji.

Odvajanje uz osnivanje jednog ili više novih društava⁶⁰ - restrukturiranjem akcionarskog društva putem odvajanja uz osnivanje jednog ili više društava, postojeće društvo prenosi dio svoje imovine i obaveza na jedno ili više društava koja se osnivaju (novo društvo), a ona u zamjenu emituju akcije akcionarima postojećeg društva čiji se kapital smanjuje za vrijednost prenesene imovine.

---

57 Član 22 Zakona o privrednim društvima.

58 Član 22a Zakona o privrednim društvima.

59 Član 22v Zakona o privrednim društvima.

60 Član 22g Zakona o privrednim društvima.

Glava treća

UGOVORI U PRIVREDI

Pojam i karakteristike ugovora u privredi

Ugovori u privredi su ugovori poslovnog prava, koje zaključuju lica koja obavljaju privrednu djelatnost i kojima se uređuju međusobni privredno pravni poslovi privrednih subjekata. Ugovorima u privredi, kao i svim drugim ugovorima imovinskog karaktera, zasniva se, mijenja ili gasi neki obligaciono pravni odnos. Obligacija je ugovorni odnos između dvije određene strane, na osnovu koga je jedna strana ovlašćena da zahtijeva od druge strane određeno davanje, činjenje ili uzdržavanje od nečega što bi inače imalo pravo činiti, a druga strana je obavezna to ispuniti.

Na ugovore u privredi se primjenjuju odredbe Zakon o obligacionim odnosima, koji na jedinstven način reguliše sve ugovore obligacionog prava (građanske i privredne ugovore).

Ugovori u privredi imaju određene specifičnosti u odnosu na ugovore građanskog prava, kao što su obaveza ugovornih strana da prilikom izvršenja ugovora postupaju u skladu sa pravilima struke i sa pažnjom dobrog privrednika ili načelo „teretnosti“ koje označava namjeru subjekata privrednog prava da ostvare profit, budući da „dobročini“ (neteretni ugovori) nijesu tipični za privredno-pravne poslove. Ukoliko dođe do spora povodom ugovora u privredi nadležan je poseban sud - privredni sud ili ugovorne strane mogu ugovoriti nadležnost arbitraže (stalne ili *ad hoc*).

Ugovor u privredi je zaključen kada su ugovorne strane postigle saglasnost volja⁶¹ o bitnim sastojcima ugovora. Bitni sastojci (elementi) ugovora, po sili zakona, čine minimalnu sadržinu ugovora, a kod ugovora u privredi to su, po pravilu, predmet i cijena. Predmet ugovora⁶² (ugovorna obaveza) može se sastojati u davanju, činjenju nečinjenju ili trpljenju i mora biti moguća, dopuštena i određena (odrediva).

Za zaključenje punovažnog ugovora potrebno je da svaka ugovorna strana ima poslovnu sposobnost.

Ugovori u privredi se mogu zaključiti kao neformalni ili formalni (imaju zakonom propisanu formu). Ugovor o građenju je isključivo formalni ugovor kao i ugovori na osnovu kojih se prenosi pravo svojine na nepokretnosti ili se ustanovljava neko drugo stvarno pravo na nepokretnosti i takav ugovor mora biti zaključen u pisanoj formi i ovjeren u skladu sa propisima.

Ugovori u privredi su, po pravilu, dvostrano obavezni jer proizvode prava i obaveze za obje ugovorne strane.

Ugovor u privredi se, kao i drugi pravni posao, može zaključiti preko zastupnika.⁶³ Ovlašćenje za zastupanje zasniva se na zakonu, opštem aktu pravnog lica (statutu), aktu nadležnog organa ili na izjavi volje zastupanog (punomoćje).

61 O saglasnosti volja opširnije u članovima 19-40 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 47/08 od 07.08.2008, 04/11 od 18.01.2011).

62 O predmetu ugovora opširnije u članovima 41-45 Zakona o obligacionim odnosima.

63 O zastupanju vidi opširnije: član 80-85 Zakona o obligacionim odnosima.

Vrste ugovora u privredi

Ugovori u privredi su ugovori robnog prometa, ali i drugi ugovori čiji su subjekti privredna društva.

Postoje ugovori koji su isključivo ugovori privrednog prava kao što su: ugovor o posredovanju, ugovor o trgovinskom zastupanju, ugovor o komisijonu, ugovor o otpremanju ili ugovori u turizmu.

Neki ugovori su mješovitog karaktera, jer po prirodi stvari mogu da budu ugovori građanskog prava i ugovori privrednog prava, kakav je ugovor o kupoprodaji. Pojedini ugovori u privredi su modifikovani ugovori građanskog prava, kao što je ugovor o građenju (nastao iz ugovora o djelu) ili ugovor o uskladištenju (nastao iz ugovora o ostavi).

U kategoriju ugovora u privredi svrstavaju se i bankarski poslovi, kao i statusni ugovori privrednih društava, kao što je ugovor o osnivanju privrednog društva ili ugovor o ulaganju sredstava.

Pod ugovorima u privredi smatraju se i pojedini neimenovani ugovori,⁶⁴ kao što su ugovori o licenci, izdavački ugovor, ugovor o lizingu, ugovor o faktoringu i ugovor o forfetiranju.⁶⁵

---

64 Neimenovani ugovori su ugovori koje je prihvatila poslovna praksa ali još nijesu dobili zakonsku obradu.

65 Vidi više: prof. dr Mihailo Velimirović, "Privredno pravo" – Podgorica 2009, str. 239-240.

UGOVOR O PRODAJI

Pojam i karakteristike ugovora o prodaji

Ugovor o prodaji⁶⁶ je ugovor kojim se jedna ugovorna strana (prodavac) obavezuje da stvar koju prodaje preda drugoj ugovornoj strani (kupcu) tako da kupac stekne pravo svojine na prodatoj stvari, a kupac se obavezuje da prodavcu plati cijenu u novcu i preuzme stvar.

Ugovor o prodaji je najčešći privredno-pravni ugovor koji privredna društva zaključuju u postupku prometu roba ili pružanja usluga i on je:

- I dvostrano obavezan ugovor, jer stvara obaveze za obje ugovorne strane;
- II teretan ugovor, jer se daje naknada za ono šta se po osnovu ugovora dobija;
- III imenovani ugovor jer je predviđen i regulisan zakonom;
- IV konsensualan ugovor, jer se zaključuje prostom saglasnošću volja ugovarača o bitnim sastojcima ugovora

Ugovor o prodaji je i neformalan ugovor, osim za slučaj kada je u pitanju prodaja nepokretnosti i tada se ugovor mora zaključiti u pisanoj formi i ovjeriti, jer je u protivnom ništav (ne proizvodi pravno dejstvo).

Sastojci ugovora o prodaji

Sastojci (bitni elementi) ugovora o prodaji su: stvar i cijena.

Stvar, koja je predmet ugovora, mora biti u prometu, a ako nije ugovor je ništav. Predmet ugovora može biti i buduća stvar. Ugovor o prodaji ne proizvodi pravno dejstvo, ako je u času njegovog zaključenja stvar koja je predmet ugovora propala. Ako je u času zaključenja ugovora stvar bila samo djelimično propala, kupac može raskinuti ugovor ili ostati pri njemu uz srazmjerno sniženje cijene.

Cijena, kao naknada za kupljenu robu, mora biti određena ili određiva i sastoji se u novcu. Ako ugovorom cijena nije određena, a ni ugovor ne sadrži dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, ugovor nema pravno dejstvo.

Kod ugovora o prodaji u privredi posebno je propisano da kad cijena nije određena, niti u ugovoru ima dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, dužnost je kupca da plati cijenu koju je prodavac redovno naplaćivao u vrijeme zaključenja ugovora, a u nedostatku ove razumnu cijenu.

Pod razumnom cijenom smatra se tekuća cijena u vrijeme zaključenja ugovora, a ako se ona ne može utvrditi onda je to cijena koju utvrđuje sud prema okolnostima slučaja.

Obaveze ugovornih strana

Obaveze prodavca prema kupcu su da:

- čuva stvar do predaje sa pažnjom dobrog privrednika;
- preda stvar u vrijeme i na mjestu predviđenim ugovorom;
- stvar preda u ispravnom stanju, zajedno sa njenim pripadcima;

66 Član 463-465 Zakona o obligacionim odnosima.

- preda sve plodove i druge koristi od stvari koje nastanu od dana kada je bio dužan da preda stvar;
- snosi troškove prodaje, ako nije drugačije ugovoreno.

Obaveze kupca prema prodavcu su da:

- plati cijenu za kupljenu stvar u vrijeme i na mjestu određenom ugovorom;
- preuzme stvar shodno ugovoru, a ako bez opravdanog razloga odbije prijem stvari pada u povjerilačku docnju i snosi rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari.

Odgovornost za materijalne nedostatke

Prodavac odgovara za materijalne nedostatke⁶⁷ stvari:

- koje je ona imala u času prelaza rizika na kupca, bez obzira na to da li mu je to bilo poznato;
- koji se pojave poslije prelaza rizika na kupca ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga.

Materijalni nedostaci stvari mogu biti:

- vidljivi nedostaci i to su oni koji se mogu otkriti uobičajenim pregledom stvari i
- skriveni nedostaci, oni koji se ne mogu otkriti uobičajenim pregledom.

Kod ugovora o prodaji u privredi kupac je dužan da bez odlaganja:

- primljenu stvar pregleda na uobičajeni način ili je da na pregled i
- da o vidljivim nedostacima obavijesti prodavca.

Kada je pregled izvršen u prisustvu obje strane, kupac je dužan da svoje primjedbe zbog vidljivih nedostataka saopšti prodavcu odmah. Ukoliko kupac ne postupi na ovaj, zakonom utvrđeni način, gubi sva prava koja mu pripadaju po osnovu odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke.

Kod ugovora o prodaji u privredi, kada se poslije prijema stvari od strane kupca pokaže da stvar ima neki nedostatak, koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari (skriveni nedostatak), kupac je dužan, pod prijetnjom gubitka prava, da o tom nedostatku obavijesti prodavca bez odlaganja. Prodavac ne odgovara za nedostatke koji se pokažu pošto protekne šest mjeseci od predaje stvari, izuzev kad je ugovorom određen duži rok.

Kupac koji je blagovremeno i uredno obavijestio prodavca o nedostatku stvari može da:

- zahtijeva od prodavca da nedostatak ukloni ili da mu preda drugu stvar bez nedostatka (ispunjenje ugovora);
- zahtijeva sniženje cijene;
- izjavi da raskida ugovor.

U svim navedenim slučajevima kupac ima pravo i na naknadu štete.

⁶⁷ Vidi više o materijalnim nedostacima u članu 487 Zakona o obligacionim odnosima.

Odgovornost za pravne nedostatke

Prodavac kupcu odgovara za pravne nedostatke⁶⁸ (zaštita od evikacije) ako na prodatoj stvari postoji neko pravo trećeg lica koje isključuje, umanjuje ili ograničava kupčevo pravo, a o čijem postojanju kupac nije obaviješten, niti je pristao da uzme stvar opterećenu tim pravom. Ukoliko takvi nedostaci postoje kupac je dužan da o tome obavjesti prodavca i pozove ga da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzije trećeg, a kada su u pitanju stvari određene po rodu, da mu isporuči drugu stvar bez pravnog nedostatka.

Ako prodavac ne postupi po zahtjevu kupca u slučaju:

- oduzimanja stvari od kupca ugovor se raskida po samom zakonu;
- umanjenja ili ograničenja kupčevog prava, kupac može po svom izboru raskinuti ugovor ili zahtijevati srazmjerno sniženje cijene.

Za slučaj da prodavac ne udovolji kupčevom zahtjevu da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzija trećeg, kupac može raskinuti ugovor, ako se zbog toga njegova svrha ne može ostvariti.

U svakom slučaju, kupac ima pravo na naknadu pretrpljene štete. Ako je kupac u času zaključenja ugovora znao za mogućnost da mu stvar bude oduzeta ili da njegovo pravo bude smanjeno ili ograničeno, nema pravo na naknadu štete ako se ta mogućnost ostvari, ali ima pravo da zahtijeva vraćanje, odnosno sniženje cijene.

---

68 O pravnim nedostacima vidi više: član 516 Zakona o obligacionim odnosima.

UGOVOR O GRAĐENJU

Pojam ugovora

Ugovor o građenju⁶⁹ je ugovor o djelu⁷⁰ kojim se izvođač radova obavezuje da prema određenom projektu sagradi, u ugovorenom roku, određenu građevinu, na određenom zemljištu ili da na takvom zemljištu, odnosno na već postojećem objektu izvrši kakve druge građevinske radove, a naručilac radova se obavezuje da mu za to isplati određenu cijenu.

Pod „građevinom“ se, u smislu zakona, podrazumjevaju zgrade, brane, mostovi, tuneli, vodovodi, kanalizacije, putevi, željezničke pruge, bunari i ostali građevinski objekti čija izgradnja zahtjeva veće i složenije radove.

Ugovor o građenju mora biti zaključen u pisanoj formi, po pravnoj prirodi je dvostrano obavezni, imenovan ugovor, ugovor sa trajnim prestacijama, te formalni i te-retni ugovor.

Bitni elementi ugovora su: predmet ugovora i cijena, koja se može odrediti po jedinici mjere (npr. po m²) ili na ukupnom iznosu za cio objekat. Ugovorom se može definisati fiksna cijena ili cijena koja će varirati u zavisnosti od cijene materijala ili drugih elemenata koji utiču na cijenu izgradnje objekta.

Pored bitnih elemenata ugovora (predmet i cijena) mogu se ugovoriti i drugi elementi kao što su odredbe o: roku izgradnje, osiguranju gradilišta, bonusi za raniji završetak ili penali za kašnjenje u završetku objekta i slično.

Obaveze ugovornih strana

Obaveze izvođača radova su da: radove izvede u svemu prema projektu i ugovoru, da radove izvrši u ugovorenom roku, obezbijedi gradilište, obavijesti naručioca o svim elementima značajnim za izvršenje ugovora, omogući naručiocu stalan nadzor nad radovima i kontrolu količine i kvaliteta upotrijebljenog materijala.

Za svako odstupanje od projekta građenja, odnosno ugovorenih radova, izvođač mora da obezbijedi pisanu saglasnost naručioca.

Izvođač ne može zahtijevati povećanje ugovorene cijene za radove koje je izvršio bez prethodne saglasnosti naručioca radova, osim za hitne, nepredviđene radove čije je preduzimanje bilo nužno iz razloga utvrđenih zakonom.⁷¹

Ukoliko ugovor o građenju sadrži odredbu „ključ u ruke“ ili neku drugu sličnu odredbu, izvođač se samostalno obavezuje da izvrši skupa sve radove potrebne za izgradnju i upotrebu određenog cjelovitog objekta. Za slučaj da u izgradnji učestvuje više izvođača, njihova odgovornost prema naručiocu je solidarna.

Izvođač i projektant su odgovorni naručiocu i svakom drugom sticaocu građevine za kvalitet izvršenog posla i njihova odgovornost se ne može ugovorom isključiti ili ograničiti. Odgovornost svakog od njih određuje se prema veličini njihove krivice.⁷²

69 Član 699-708 Zakona o obligacionim odnosima.

70 Ugovor o djelu, vidi više: član 669-698 Zakona o obligacionim odnosima.

71 Hitni nepredviđeni radovi, vidi više: član 703 Zakona o obligacionim odnosima.

72 Regresi, vidi više: član 715 Zakona o obligacionim odnosima.

Izvođač radova odgovara za:

- **nedostatke građevine:**

Naručilac radova je dužan da pregleda građevinu i o nađenim nedostacima, bez odlaganja obavjesti izvođača. Za slučaj da, na poziv izvođača, bez opravdanog razloga ne izvrši pregled građevine, smatra se da je objekat primljen bez primjedbi.

Poslije pregleda i primanja izvršenog rada izvođač više ne odgovara za nedostatke koji su se mogli opaziti običnim pregledom, izuzev ako je znao za njih, a nije ih pokazao naručiocu. Ako se docnije pokaže neki nedostatak, koji se nije mogao otkriti običnim pregledom (skriveni nedostaci), naručilac se može pozvati na njega, pod uslovom da obavijesti izvođača u roku od mjesec dana od dana njegovog otkrivanja. Istekom dvije godine od dana prijema obavljenog posla, naručilac se više ne može pozivati na nedostatke.

- **solidnost građevine:**

Izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko bi se ti nedostaci pokazali za vrijeme od deset godina od predaje i prijema radova. Izvođač, u istom roku, odgovara i za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina, osim za slučaj da je specijalizovana organizacija dala stručno mišljenje da je zemljište podobno za građenje.

Obaveze naručioca radova su da: obezbijedi projektno-tehničku dokumentaciju, izvođača radova uvede u posao, vrši stručan nadzor, primi objekat i plati ugovorenu cijenu.

UGOVOR O PREVOZU STVARI

Pojam i karakteristike ugovora

Ugovori o prevozu mogu biti: ugovori o prevozu lica i ugovori o prevozu stvari.

Ugovorom o prevozu stvari⁷³ se jedna ugovorna strana – prevozioc obavezuje da stvar koju je primio u cilju prevoza preveze na određeno mjesto ili je preda određenom licu, a druga ugovorna strana - pošiljalac obavezuje se da mu za to isplati određenu naknadu (cijenu).

Ugovor o prevozu je imenovini, dvostrano obavezan i teretan ugovor.

Prevoz robe se može obavljati na više načina, pa se shodno tome, može zaključiti ugovor o: prevozu robe morem, prevozu robe u unutrašnjoj plovidbi, prevozu robe vazdušnim putem, prevozu robe željeznicom, prevozu robe drumom i o kombinovanom prevozu robe.

Ugovorne strane mogu se sporazumjeti da se o pošiljci predatoj na prevoz sačini tovarni list, koji mora biti potpisan od obje ugovorne strane i sadržati sve zakonom propisane elemente.⁷⁴ Postojanje i punovažnost ugovora o prevozu nezavisni su od postojanja tovarnog lista i njegove tačnosti. Za slučaj da nije izdat tovarni list pošiljalac ima pravo da zatraži od prevozioca da mu izda potvrdu o prijemu pošiljke sa istovjetnim podacima predviđenim za tovarni list.

Odnos ugovornih strana

Obaveze pošiljaoca su da: obavjesti prevozioca o vrsti pošiljke, njenoj sadržini i količini, saopšti mu kuda pošiljka treba da bude prevezena, ime i adresu primaoca pošiljke, svoje ime i adresu, kao i sve drugo što je potrebno da bi prevozioc mogao ispuniti svoje obaveze bez odlaganja i smetnji.

Pošiljalac je dužan da obavjesti prevozioca:

- kada se u pošiljci nalaze dragocjenosti, hartije od vrijednosti i druge skupocjene stvari i saopšti mu njihovu vrijednost u času predaje stvari;
- kada se radi o prevozu opasne stvari ili stvari za koju su potrebni posebni uslovi prevoza u cilju preuzimanja od strane prevozioca odgovarajućih mjera.

Obaveze pošiljaoca su da izvrši pakovanje stvari na propisani ili uobičajeni način. Prevozioc ne odgovara za oštećenje pošiljke za slučaj da je prethodno upozorio pošiljaoca na neodgovarajuće pakovanje, a isti je insistirao na transportu. Prevozioc je dužan da odbije pošiljku za slučaj da su nedostaci u njenom pakovanju takvi da može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili prouzrokovana kakva šteta.

Pošiljalac je dužan da isplati naknadu za prevoz i troškove vezane za prevoz prevoziocu.

73 Član 745-770 Zakona o obligacionim odnosima.

74 Sadržaj tovarnog lista, vidi više: član 747 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima.

Prevozilac je dužan da:

- izvrši prevoz ugovorenim putem ili ako put nije ugovoren, izvrši ga onim putem koji najviše odgovara interesima pošiljaoca;
- obavještava pošiljaoca o svim okolnostima koje bi bile od uticaja na izvršenje prevoza i postupi po uputstvima koje dobije od njega;
- obavijesti primaoca bez odlaganja da je pošiljka prispjela i shodno ugovoru mu je stavi na raspolaganje i preda mu tovarni list ako je izdat.

Prevozilac odgovara za:

- gubitak ili oštećenje pošiljke od trenutka preuzimanja do njene predaje;
- štetu nastalu zbog zadocnjenja u predaji stvari, izuzev ako je isto nastupilo usljed više sile ili činjenice koja isključuje njegovu odgovornost.

Prevozilac, radi obezbjeđenja naplate naknade za prevoz i nužnih troškova koje je imao u vezi sa prevozom, ima pravo zaloge na stvarima koje su mu predate dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

UGOVOR O USKLADIŠTENJU

Pojam i karakteristike ugovora

Ugovorom o uskladištenju⁷⁵ jedna ugovorna strana – **skladištar** obavezuje se da primi i čuva određenu robu i da preuzima potrebne ili ugovorene mjere radi njenog očuvanja u određenom stanju, te da je preda na zahtjev druge ugovorne strane – **ostavioca** ili drugog ovlašćenog lica, a ostavilac se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

Ugovor o uskladištenju kao privredno-pravni ugovor razvio se iz građansko-pravnog ugovora o ostavi.⁷⁶ U odnosu na ostavu, ovaj ugovor se primarno razlikuje u činjenici da je skladištar, za razliku od ostavoprimca, uvijek privredno društvo, koje je registrovano za poslove uskladištenja i zato ono ima karakter ostave u privrednim odnosima.

Ugovor o uskladištenju je imenovani i dvostrano-obavezni ugovor. Za razliku od ostave, koja može biti besplatna, uskladištenje je uvijek teretan ugovor jer se obavlja uz naknadu. Istovremeno, ovo je:

- neformalni ugovor jer se može zaključiti neformalnim sporazumom ugovornih strana i
- formularni ugovor jer se, po pravilu, potpisuju unaprijed pripremljeni formular (ugovor) koji se sastavlja u skladu sa opštim uslovima poslovanja.⁷⁷

Bitni sastojci ugovora o uskladištenju su:

- predmet ugovora (roba koja se skladišti i kojoj se mora utvrditi vrsta, svojstva, količina, kvalitet itd);
- cijena usluge (naknada koju ostavilac plaća skladištaru).

Skladištar je dužan, na zahtjev ostavioca, izdati **skladišnicu**, koja se sastoji iz priznanice i založnice, koje se moraju pozivati jedna na drugu i čija je sadržina utvrđena zakonom.⁷⁸ Ostavilac ima pravo da zahtijeva da mu skladištar podijeli robu i da mu za svaki dio izda posebnu skladišnicu ili mu izda skladišnicu samo za jedan dio uskladištene robe. Na osnovu skladišnice, koja ima svojstvo hartije od vrijednosti, njen imalac ima pravo da:

- zahtijeva da mu se preda roba označena na njoj;
- raspolaze robom označenoj u skladišnici prenošenjem skladišnice na treća lica.

Prava i obaveze ugovornih strana

Skladištar odgovara za štetu na preuzetoj robi, osim ako dokaže da je šteta prouzrokovana usljed okolnosti za koje, po zakonu⁷⁹, ne snosi odgovornost. Naknada štete koju je skladištar dužan da plati zbog propasti, umanjenja vrijednosti ili oštećenja

75 Uskladištenje, vidi više: član 823-841 Zakona o obligacionim odnosima.

76 Ostava, vidi više: član 804-823 Zakona o obligacionim odnosima.

77 Ugovori po pristupu (formularni ugovor): član 136-138 Zakona o obligacionim odnosima.

78 Sastojci i sadržina skladišnice, vidi više: član 834 Zakona o obligacionim odnosima,

79 Isključenje odgovornosti skladištara, vidi više: član 824 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima.

robe za vrijeme od njenog prijema do predaje, ne može preći stvarnu vrijednost robe, osim ako je štetu prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom. Skadištar je dužan da:

- upozori ostavioca na mane, prirodna svojstva robe ili neispravnu ambalažu usljed kojih može doći do štete na robi;
- proda robu za koju postoji opasnost da se brzo pokvari ili propadne, a ostavioc nije u mogućnosti da blagovremeno otkloni uzroke;
- preuzima radnje radi očuvanja prava ostavioca prema prevoziocu koji mu je predao robu za račun ostavioca u oštećenom ili manjivom stanju;
- osigura robu, ako je to ugovoreno;
- dozvoli ovlašćenom licu da pregleda robu i da uzima uzorke od nje.

Skadištar ima pravo na:

- ugovorenu nadoknadu za čuvanje robe;
- naknadu troškova koji su bili potrebni za očuvanje preuzete robe;
- zalogu na primljenoj robi u cilju zaštite svojih potraživanja;
- prodaju robe ostavioca za njegov račun, ako je ovaj ne podigne u ugovorenom roku ili u roku od godinu dana ako rok nije ugovoren, uz obavezu da ga pret-hodno obavjestii i ostavi mu rok od osam dana da robu podigne.

Ostavilac robe ima pravo da podigne i pregleda robu i prije ugovorenog roka za preuzimanje i dužan je da:

- prilikom predaje robe da skladištaru sva potrebna obavještenja o robi i izjavi kolika je njena vrijednost;
- prilikom preuzimanja robe pregleda robu i ako primjeti nedostatke o tome od-mah upozori skladištara, jer se u protivnom smatra da je roba uredno primlje-na;
- plati naknadu za skladištenje robe.

Vrste skladišta u kojima privredna društva, registrovana za ovu djelatnost, vrše skladištenje robe mogu biti: javna skladišta, carinska skladišta, carinska smjestašta, konsignaciona skladišta i tržnice na veliko.

UGOVOR O OTPREMANJU (špedicija)

Pojam i karakteristike ugovora

Ugovor o otpremanju⁸⁰ (špediciji) je ugovor kojim se jedna ugovorna strana – **otpremnik** (špediter) obavezuje da radi prevoza određene stvari zaključi u svoje ime i za račun druge ugovorne strane - **nalogodavca** ugovor o prevozu i druge ugovore potrebne za izvršenje prevoza, kao i da obavi ostale uobičajene poslove i radnje, a nalogodavac se obavezuje da mu za to isplati određenu naknadu.

Špedicija je posebna privredna djelatnost koju obavlja za to posebno registrovano pravno lice – špeditor, koji ima obavezu organizovanja otpremanja robe. Špeditor, po pravilu, ne obavlja prevoz robe lično, već ga samo organizuje i preuzima pravne i druge radnje u cilju otpremanja, kao što su uskladištenje robe, kontrola kvaliteta, utovar, istovar, carinjenje itd. Ako je ugovorom predviđeno, otpremnik može zaključiti ugovor o prevozu i preduzimati druge pravne radnje u ime i za račun nalogodavca.

Na odnose nalogodavca i otpremnika, u skladu sa zakonom, shodno se primjenjuju pravila o ugovoru o komisionu, odnosno trgovinskom zastupanju.

Ugovor o otpremanju je imenovani, dvostrano obavezan, teretan i neformalan ugovor i ima karakter tipskog ugovora i ugovora po pristupu (formularni ugovor) jer se, po pravilu, zaključuje prihvatanjem od strane nalogodavca opštih uslova poslovanja.

Kod ugovora o otpremanju nastaju **dvije vrste pravnih odnosa** koje je potrebno razlikovati:

- odnos između nalogodavca i otpremnika, na osnovu ugovora o otpremanju i
- odnos između otpremnika (špeditera) i trećeg lica na osnovu ugovora koji špediter zaključuje u svoje ime, a za račun nalogodavca.

Obaveze ugovornih strana

Obaveze otpremnika (špeditera) su da organizuje prevoz robe, postupa po uputstvima nalogodavca, čuva njegov interes sa pažnjom dobrog privrednika, obavještava ga o važnim stvarima vezanim za izvršenje ugovora, čuva i carini robu.

Otpremnik je posebno dužan da upozori nalogodavca na:

- nedostatke u njegovom nalogu, naročito na one koji ga izlažu većim troškovima ili šteti;
- nedostatke pakovanja, ako stvar nije upakovana ili nije spremna za prevoz kako treba, a za slučaj da bi čekanje da ih nalogodavac ukloni dovelo do štete na stvari, dužan je da ih ukloni na račun nalogodavca.

Otpremnik je dužan da osigura robu samo ako je to izričito ugovoreno. Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, otpremnik je dužan da osigura stvari samo od uobičajenih rizika.

Otpremnik odgovara za izbor prevozioca robe i drugih lica sa kojima je, u cilju izvršenja naloga zaključio posao (uskladištenje robe i sl.), ali ne odgovara i za njihov rad, izuzev ako je tu odgovornost preuzeo ugovorom. Za slučaj da otpremnik povjeri

⁸⁰ član 920-939 Zakona o obligacionim odnosima

posao drugom otpremniku da ga umjesto njega izvrši, odgovara nalogodavcu za njegov rad.

Otpremnik je dužan da nakon završenog posla položi račun nalogodavcu, a na njegov zahtjev dužan je da i u toku izvršavanja naloga položi račune.

Obaveza nalogodavca je da špediteru isplati ugovorenu naknadu po izvršenom poslu, a za slučaj da visina naknade nije utvrđena ugovorom, dužan je da je isplati prema utvrđenim opštim uslovima poslovanja (tarifi) ili nekim drugim opštim aktom. Za slučaj da naknada nije utvrđena na navedeni način, može je odrediti sud.

Pored naknade, nalogodavac je dužan nadoknaditi otpremniku potrebne troškove koje je imao u vezi sa izvršenjem naloga i otpremanjem stvari.

Nalogodavac je dužan da obavijesti otpremnika o osobinama stvari:

- kojima može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili nanesena šteta;
- kada se u pošiljci nalaze dragocjenosti, hartije od vrijednosti i druge skupocjene stvari, dužan je otpremniku saopštiti njihovu vrijednost u času predaje stvari radi otpremanja.

Otpremnik, radi obezbjeđenja naplate svojih potraživanja ima **pravo zaloge** na stvarima iz ugovora, sve dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

UGOVOR O KOMISIONU

Pojam i karakteristike ugovora o komisionu

Ugovor o komisionu⁸¹ je ugovor kod kojeg se jedna ugovorna strana – **komisionar** obavezuje da za naknadu (proviziju) obavi u svoje ime, a za račun druge ugovorne strane – **komitenta** jedan ili više poslova koje mu ovaj povjeri.

Ugovor o komisionu je ugovor o uslugama u robnom prometu gdje komisionar, kao privredni subjekat, samostalno istupa pred trećim licima, a ekonomski efekti njegovog poslovanja pripadaju komitentu.

Naziv ovog ugovora potiče od latinske riječi „*commisio*“ koja znači pravo (ovlašćenje) nekog lica da uradi nešto za drugoga i na njega se shodno primjenjuju, u skladu sa zakonom, pravila o nalogu⁸².

Ugovor o komisionu je dvostrano obavezan, teretan i imenovani ugovor, koji se najčešće zaključuje „*intuitu personae*“ (s obzirom na ličnost). Klasifikuje se u neformalne ugovore, ali se u cilju veće pravne sigurnosti ugovarača, po pravilu, zaključuje u pisanom obliku. Ovaj ugovor spada i u ugovore po pristupu jer se, vrlo često, zaključuje prihvatanjem opštih uslova poslovanja komisionara. Ugovor o komisionu treba razlikovati od ugovora o trgovinskom zastupanju (formalni ugovor) jer komisionar istupa u svoje ime, a za račun nalogodavca, dok agent istupa u ime i za račun nalogodavca.

Ugovor se smatra zaključenim kada se ugovorne strane saglase o bitnim elementima ugovora - predmetu i naknadi.

Predmet ugovora o komisionu najčešće čini zaključivanje ugovora o prodaji ili kupovini roba. Naknada može biti utvrđena u fiksnom iznosu, u vidu procenta od vrijednosti prodate robe ili na drugi način. Komisionar ima pravo na naknadu i kada nije ugovorena.

Odnos ugovornih strana

Ugovor o komisionu uvijek uključuje dvije vrste pravnih odnosa između komisionara i nalogodavca (interni odnos) i između komisionara i trećih lica (eksterni odnos).

Ukoliko komisionar zaključi neki posao sa trećim licem pod:

- **nepovoljnijim uslovima** od onih određenim nalogom, kada to nije smio, dužan je da nadoknadi komitentu razliku, kao i eventualno nastalu štetu;
- **povoljnijim uslovima** od onih određenih nalogom, sva tako postignuta korist pripada komitentu;
- **saznanjem da je treće lice prezaduženo** ili je to morao znati odgovara komitentu za nastalu štetu (nemogućnost naplate).

81 Član 864-882 Zakona o obligacionim odnosima.

82 Nalog, vidi više: član 842-863 Zakona o obligacionim odnosima.

Obaveze i prava ugovornih strana

Komisionar je dužan:

- da čuva robu komitenta sa pažnjom dobrog privrednika;
- obavijesti komitenta o svim promjenama na robi zbog kojih bi ona mogla da izgubi vrijednosti, a ako nema vremena za čekanje njegovih uputstava ili ako on odugovlači sa davanjem uputstava, u slučaju znatnijeg oštećenja robe, dužan je da je proda na najpogodniji način;
- obavijesti komitenta sa kojim je licem obavio posao koji mu je komitent povjerio;
- da položi račun o obavljenom poslu bez nepotrebnog odlaganja;
- preda komitentu sve što je primio na osnovu posla izvršenog za njegov račun;
- prenese na komitenta potraživanja i ostala prava koja je stekao prema trećem licu sa kojim je obavio posao u svoje ime i za njegov račun;

Komisionar je odgovoran za slučajnu propast ili oštećenje robe ako je nije osigurao, a prema nalogu je bio dužan da to učini.

Komisionar odgovara za ispunjenje obaveza svog saugovornika samo ako je posebno jemčio da će on svoje obaveze ispuniti (delkredere), u kom slučaju on odgovara solidarno sa njim. U ovom slučaju komisionar ima pravo i na posebnu naknadu (delkredere provizija).

Komisionar, radi obezbjeđenja naplate svojih potraživanja ima založno pravo na stvarima koje su predmet ugovora sve dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

Komitent je dužan:

- da komisionaru isplati naknadu po izvršenom poslu;
- da naknadi komisionaru troškove koji su bili potrebni za izvršenje naloga sa kamatom od dana kada su učinjeni.

U slučaju stečaja komisionara komitent ima pravo da zahtijeva:

- izlučenje iz stečajne mase stvari koje je predao komisionaru ili stvari koju je komisionar nabavio za njegov račun;
- da mu treće lice, kome je komisionar predao stvar, isplati njenu cijenu, odnosno njen još neisplaćeni dio.

UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU

Pojam i karakteristike ugovora

Ugovor o trgovinskom zastupanju⁸³ je ugovor kod kojeg se **zastupnik** obavezuje da će stalno da se stara da treća lica zaključuju ugovore sa njegovim **nalogodavcem** i u tom smislu posreduje između njih i nalogodavca, kao i da po dobijenom ovlašćenju zaključuje ugovore sa trećim licima u ime i za račun nalogodavca, a ovaj se obavezuje da mu za svaki zaključeni ugovor isplati određenu naknadu (proviziju).

Trgovinski zastupnik zaključuje privredne ugovore u ime i za račun svoga nalogodavca i zato sva prava i obaveze iz tog ugovora pripadaju nalogodavcu. Zastupnik može zaključivati ugovore za svog nalogodavca samo ako je od njega dobio posebno ili generalno punomoćje.

Ugovor o trgovinskom zastupanju (ugovor o agenturi) je dvostrano obavezan, terektan i imenovani ugovor. Ovaj ugovor je i formalni ugovor jer mora biti sačinjen u pisanoj formi i za slučaj da nije ispunjena ova zakonska obaveza isti je ništavan.

Bitni sastojci ugovora, po samoj prirodi posla, su predmet zastupanja i naknada za zastupanje, koju zakon o obligacionim odnosima ne izdvaja kao bitan element ugovora. Predmet zastupanja mogu biti poslovi prometa roba i vršenja usluga, poslovi osiguranja (agenti osiguranja), berzanski poslovi, poslovi plovidbenih agenata i dr. Visina naknade (provizije) može biti utvrđena samim ugovorom ili tarifom, a ako nije utvrđena zastupnik ima pravo na uobičajenu naknadu.

Ugovor o trgovinskom zastupanju **razlikuje** se u odnosu na ugovor o posredovanju⁸⁴ u sljedećim elementima:

- zastupnik posluje u ime i za račun nalogodavca, za razliku od posrednika koji obavlja samo faktičke radnje dovođenja u vezu eventualnih budućih ugovarača radi pregovaranja za zaključenje određenog ugovora i istupa samostalno u svoje ime i za svoj račun;
- zastupnik je u trajnom poslovnom odnosu sa svojim nalogodavcem (komitentom) jer ima trajnu obavezu staranja da treća lica zaključuju ugovore sa njim, dok posrednik djeluje „*ad hoc*“ (povremeno);
- zastupnik može zastupati samo jednog nalogodavca i štiti samo njegove interese, dok posrednik štiti interese svih subjekata sa kojima posluje;
- ugovor o zastupanju je obavezno formalan ugovor, dok je ugovor o posredovanju neformalan.

Obaveze i prava ugovornih strana

Zastupnik je obavezan da:

- se stara o interesima svog nalogodavca, postupa po njegovim uputstvima i sa pažnjom dobrog privrednika;
- daje nalogodavcu sva potrebna obavještenja o tržišnoj situaciji, naročito ona koja su od značaja za svaki pojedini posao;

83 Član 883-905 Zakona o obligacionim odnosima.

84 Ugovor o posredovanju, vidi više: član 906-919 Zakona o obligacionim odnosima.

Zastupnik je dužan da:

- učestvuje, po uputstvima nalogodavca, pri zaključivanju poslova i to do njihovog potpunog okončanja;
- čuva poslovne tajne svog nalogodavca;
- vrati nalogodavcu, po prestanku važenja ugovora o zastupanju, sve stvari koje mu je ovaj predao na upotrebu za vrijeme trajanja ugovora.

Zastupnik odgovara za ispunjenje obaveza iz ugovora za čije je zaključivanje posredovao ili koje je po ovlaštenju on zaključio u ime nalogodavca, samo ako je za to posebno pisano jemčio. U ovom slučaju trgovinski zastupnik ima pravo i na posebnu naknadu (delkredere proviziju).

Zastupnik, radi obezbjeđenja naplate svojih dospjelih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom ima pravo zaloge na:

- svotama novca koje je naplatio za nalogodavca, po njegovom ovlaštenju;
- na svim nalogodavčevim stvarima koje je u vezi sa ugovorom primo od njega ili od nekog drugog, dok se nalaze kod njega ili kod nekog koji ih drži za njega ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

Nalogodavac je obavezan da:

- stavi na raspolaganje potrebni materijal i dokumentaciju trgovinskom zastupniku kada mu je to potrebno za vršenje poslova zastupanja;
- obavještava zastupnika o svojoj odluci da zaključi ili odbaci zaključenje ponuđenog ugovora;

Nalogodavac je dužan da zastupniku isplati:

- **naknadu** za ugovore koje je zaključio njegovim posredovanjem ili koje je sam zastupnik uz njegovo prethodno ovlaštenje zaključio sa trećim licima;
- **posebnu naknadu** kada je po njegovom ovlaštenju izvršio naplatu nekog njegovog potraživanja prema trećem licu;
- **naknadu posebnih troškova** koje je zastupnik učinio u korist nalogodavca ili po njegovom nalogu. Zastupnik generalno nema pravo na naknadu troškova koji proizilaze iz redovnog vršenja njegovog posla, osim ako nije drugačije ugovoreno.

Prestanak ugovora o zastupanju

Ugovor o zastupanju može biti zaključen:

- **na određeno vrijeme** i takav ugovor prestaje istekom vremena na koji je zaključen, a ako se prećutno produži smatra se da je zaključen na neodređeno vrijeme;
- **na neodređeno vrijeme:**
  - * sa otkaznim rokom i u ovom slučaju svaka ugovorna strana može raskinuti ugovor krajem svakog kalendarskog tromjesječja, s tim da otkaz mora biti saopšten drugoj strani najmanje mjesec dana prije isteka kalendarskog tromjesječja. Ukoliko je ugovor o zastupanju trajao više od tri godine otkazni rok je dva mjeseca
  - * bez otkaznog roka i u ovom slučaju ugovor može biti raskinut iz ozbiljnih uzroka, shodno zakonu.⁸⁵

---

85 Raskidanje ugovora bez otkaznog roka, vidi više: član 904 Zakona o obligacionim odnosima.

UGOVOR O POSREDOVANJU

Pojam i karakteristike ugovora

Ugovor o posredovanju⁸⁶ je ugovor u kome se jedna ugovorna strana - **posrednik** obavezuje da će nastojati naći i dovesti u vezu sa drugom ugovornom stranom - **nalogodavcem** lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a nalogodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu, ako taj ugovor bude zaključen.

Kod ovog ugovora nalog za posredovanje ne sadrži ovlašćenje za posrednika da za nalogodavca primi ispunjenje obaveze iz ugovora zaključenog njegovim posredovanjem, već je za to potrebno posebno pisano punomoćje. Nalogodavac može opozvati nalog za posredovanje kad god hoće, ako se toga nije odrekao i pod uslovom da opozivanje nije protivno načelu savjesnosti. Nalogodavac nije dužan da pristupi pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, niti da zaključi sa njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posredniku, ali će odgovarati za štetu ako je postupio protivno principu savjesnosti.

Dakle, posrednik nije punomoćnik svoga nalogodavca i on ne posluje u njegovo ime i za njegov račun, već u svoje ime i za svoj račun. Posrednik ima obavezu da dovede u poslovnu vezu svog nalogodavca sa trećim licem u cilju zaključenja ugovora, bez prava da učestvuje u pregovorima i zaključuje ugovor.

Ugovor o posredovanju je imenovani, dvostrano obavezan i teretan ugovor. Ovaj ugovor spada u neformalne ugovore i za njegovo zaključenje neophodno je samo da se ugovorne strane sporazumiju o bitnim sastojcima ugovora.

Obaveze i prava ugovornih strana

Posrednik je dužan da:

- traži sa pažnjom dobrog privrednika priliku za zaključenje određenog ugovora i da na to ukaže nalogodavcu;
- posreduje u pregovorima i nastoji da dođe do zaključenja ugovora, ako se na to posebno obavezao;
- obavijesti nalogodavca o svim okolnostima od značaja za namjeravani posao koje su mu poznate ili su mu morale biti poznate;
- da u posebnu knjigu (posrednički dnevnik) ubilježi bitne podatke o ugovoru koji je zaključen njegovim posredovanjem i izda izvod iz te knjige potpisan od njegove strane (posrednički list).

Posrednik ne odgovara ako i pored potrebne brižljivosti ne uspije u svom nastojanju.

Posrednik odgovara:

- za štetu koju bi pretrpjela jedna ili druga strana između kojih je posredovao, a koja bi se dogodila zbog toga što je posredovao za poslovno nesposobno lice za čiju je nesposobnost znao ili mogao znati, ili za lice za koje je znao ili morao znati da neće moći izvršiti obaveze iz tog ugovora, i uopšte za svaku štetu nastalu njegovom krivicom.

86 Član 906-919 Zakona o obligacionim odnosima.

- za štetu koja bi za nalogodavca nastala usljed toga što je bez dozvole nalogodavca obavijestio nekog trećeg o sadržini naloga, o pregovorima ili o uslovima zaključenog ugovora.

Nalogodavac je dužan posredniku isplatiti naknadu, u skladu sa ugovorom. Kad je ugovoreno da će posrednik imati pravo na određenu naknadu i ako njegovo nastojanje ostane bez rezultata, na takav ugovor primjenjuju se odredbe koje važe za ugovor o djelu.

Posrednik ima pravo na naknadu i kad nije ugovorena. Ako visina naknade nije određena ni tarifom ili kojim drugim opštim aktom, ni ugovorom, a ni običajem, određiće je sud prema posrednikovom trudu i učinjenoj usluzi.

Posrednik stiče pravo na naknadu u času zaključenja ugovora za koji je posredovao, ako što drugo nije ugovoreno. Ako je ugovor zaključen pod odložnim uslovom, posrednik stiče pravo na naknadu tek kad se uslov ostvari. Kad je ugovor zaključen pod raskidnim uslovom, ostvarenje uslova nema uticaja na posrednikovo pravo na naknadu.

Posrednik nema pravo na naknadu troškova učinjenih u izvršenju naloga, izuzev kad je to ugovoreno. Ako je posredniku ugovorom priznato pravo na naknadu troškova, on ima pravo na tu naknadu i u slučaju kad ugovor nije zaključen.

Posredovanje za obje strane - posrednik koji je dobio nalog za posredovanje od dvije strane, ukoliko drukčije nije ugovoreno, može zahtijevati od svake strane samo polovinu posredničke naknade i naknadu polovine troškova, ako je naknada troškova ugovorena.

Gubitak prava na naknadu - posrednik koji protivno ugovoru ili protivno interesima svog nalogodavca radi za drugu stranu, gubi pravo na posredničku naknadu i na naknadu troškova.

UGOVORI U TURIZMU

Zakonom o obligacionim odnosima regulisani su sljedeći ugovori u turizmu:

- I ugovor o organizovanju putovanja;⁸⁷
- II posrednički ugovor o putovanju;⁸⁸
- III ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta (ugovor o alotmanu).

Ugovorom o organizovanju putovanja obavezuje se organizator putovanja da pribavi putniku skup usluga koje se sastoje od prevoza, boravka i drugih usluga koje su sa njima vezane, a putnik se obavezuje da organizatoru plati jednu ukupnu (paušalnu) cijenu.

Posredničkim ugovorom o putovanju posrednik se obavezuje da, u ime i za račun putnika, zaključi ugovor o organizovanju putovanja ili ugovor o izvršenju jedne ili više posebnih usluga koje omogućuju da se ostvari neko putovanje ili boravak, a putnik se obavezuje da za to plati naknadu.

Ugovor o alotmanu

Ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta⁸⁹ je takav ugovor gdje se jedna ugovorna strana - **ugostitelj** obavezuje da u toku određenog vremena stavi na raspolaganje drugoj ugovornoj strani - **turističkoj agenciji** određeni broj ležaja u određenom objektu, pruži ugostiteljske usluge licima koje uputi agencija i plati joj određenu proviziju, a agencija se obavezuje da nastoji da ih popuni, odnosno da obavijesti u utvrđenim rokovima da to nije u mogućnosti, kao i da plati cijenu pruženih usluga ukoliko je koristila angažovane hotelske kapacitete.

Ovo je privredno-pravni ugovor o pružanju hotelsko-turističkih usluga, koji se razvio iz ugovora o zakupu i nastao je iz potrebe uvećanja i ubrzanja turističkog prometa i rada turističkih agencija.⁹⁰ Naziv ugovora potiče od engleske riječi "*allotment*" što znači ono što je dodijeljeno ili raspodijeljeno.

Ugovor o alotmanu je imenovani, dvostrano obavezni, teretni, ugovor sa trajnim prestacijama.

Ugovor mora biti zaključen u pismenoj formi (formalni ugovor) i ako nije ispunjena ova zakonska obaveza⁹¹ isti je ništav. Ako ugovorom o alotmanu nije određen rok angažovanja, smatra se da su smještajni ugostiteljski kapaciteti stavljeni na raspolaganje za jednu godinu.

Obaveze i prava ugovornih strana

Obaveze turističke organizacije su: popunjavanje angažovanih kapaciteta, obavještanje o popunjavanju, dostavljanje liste gostiju, obaveza pridržavanja ugovorenih cijena, obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga i izdavanja posebne pismene isprave (vaučera).

87 Član 952-976 Zakona o obligacionim odnosima.

88 Član 977-981 Zakona o obligacionim odnosima.

89 Član 982-993 Zakona o obligacionim odnosima.

90 Prof. dr Snežana Miladinović, „Poslovno pravo“, Podgorica, 2012. god. str. 253.

91 Forma ugovora, vidi više: član 983 Zakona o obligacionim odnosima.

Obaveze ugostitelja su:

- stavljanje na korišćenje ugovorenih smještajnih kapaciteta;
- pružanje ugovorenog kvaliteta usluga;
- obaveza jednakog postupanja;
- nemjenjanje cijena usluga i
- plaćanje ugovorene ili uobičajene provizije turističkoj organizaciji za promet ostvaren na osnovu ugovora o alotmanu.

Turistička agencija može privremeno da odustane od korišćenja angažovanih smještajnih kapaciteta, a da pritom ne raskine ugovor o alotmanu niti stvori za sebe obavezu naknade štete ugostitelju, ukoliko u ugovorenom roku pošalje obavještenje o odustanku od korišćenja. Za slučaj da rok obavještenja o odustanku nije određen ugovorom, utvrđuje se na osnovu poslovnih običaja u ugostiteljstvu. U slučaju da obavještenje o odustanku ne bude poslato u predviđenom roku, ugostitelj stiče pravo na naknadu štete.

Turistička agencija može da odustane od ugovora u cjelini, bez obaveze da naknadi štetu, ako obavještenje o odustanku pošalje u ugovorenom roku.

UGOVOR O OSIGURANJU

Pojam i karakteristike ugovora o osiguranju

Ugovor o osiguranju⁹² je ugovor kod kojeg se jedna ugovorna strana – **ugovornik osiguranja** obavezuje da plati određeni iznos drugoj ugovornoj strani – **društvu za osiguranje** (osiguravač), koje se sa svoje strane obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo.

Ugovor o osiguranju je:

- imenovani ugovor, jer je regulisan Zakonom o obligacionim odnosima, dok se djelatnost osiguranja uređuje posebnim zakonom;
- dvostrano obavezan, jer obje ugovorne strane imaju obaveze - ugovornik osiguranja da plati premiju, a društvu za osiguranje (osiguravač) da naknadi štetu i dr;
- formalan ugovor, jer se smatra da je zaključen kada ugovorne strane potpišu polis osiguranja ili listu pokrića;
- aleatoran ugovor, jer do njegovog ostvarenja dolazi ukoliko se dogodi budući neizvjesni događaj;
- adhezioni ugovor (po pristupu) jer osiguravač unaprijed utvrđuje standardne uslove, o kojima ugovarač osiguranja ne može da pregovara već samo pristupa (prihvata) prilikom zaključenja ugovora.

Ugovor o osiguranju je zaključen kada ugovorne strane potpišu polis osiguranja ili listu pokrića.

Bitni sastojci ugovora su: određenje stvari ili lica koje se osigurava, određenje osiguranog slučaja, rizik, odnosno vrste rizika, dužina trajanja osiguranja i period pokrića, svota i premija osiguranja. Bitni elementi ugovora unose se u polis osiguranja, koju potpisuju obje ugovorne strane i koja mora da sadrži datum kada je zaključena.

Polisa osiguranja je osnovna pisana isprava koja prati posao osiguranja i dokazno je sredstvo o sklopljenom osiguranju. U nekim slučajevima je i oblik ugovora o osiguranju. Polisa osiguranja može biti privremeno zamijenjena listom pokrića u koju se unose bitni sastojci ugovora. Prema sporazumu ugovornih strana polisa može glasiti na određeno lice, po naredbi ili na donosioca.

Rizik je neizvjesni događaj čije nastupanje ne zavisi od isključive volje zainteresovanih strana i definiše se kao opasnost koja prijete nekom licu ili imovini.

Osigurani slučaj⁹³ je događaj čije nastupanje predstavlja realizovanje rizika obuhvaćenog osiguranjem i koji mora biti budući, neizvjestan i nezavisan od isključive volje ugovornih strana.

Premija osiguranja⁹⁴ je svota koju ugovornik osiguranja plaća osiguravajućem društvu u ugovorenim rokovima, a ako treba da se isplati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora.

92 Član 994-1062 Zakona o obligacionim odnosima.

93 Osigurani slučaj, vidi više: član 995 Zakona o obligacionim odnosima.

94 Plaćanje premije, vidi više: članovi 1009-1010 Zakona o obligacionim odnosima.

Obaveze ugovornih strana

Obaveze osiguranika, odnosno ugovarača osiguranja su:

- plaćanje premije osiguranja;
- da prijavi osiguravaču prilikom zaključenja ugovora sve okolnosti koje su od značaja za ocjenu rizika, a koje su mu poznate ili mu nijesu mogle ostati nepoznate;
- obavještavanje osiguravača o svakoj promjeni koja može biti od značaja za ocjenu rizika;
- obavijesti osiguravača da je nastupio osigurani slučaj.

Obaveze osiguravača su da:

- prihvati ponudu za zaključenje ugovora kod obaveznih osiguranja;
- izda polisu osiguranja;
- kad se dogodi osigurani slučaj isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom u ugovorenom roku, koji ne može biti duži od 14 dana, računajući od kada je osiguravač dobio obavještenje da se osigurani slučaj dogodio.

Vrste osiguranja su:

- po predmetu osiguranja: osiguranje imovine (osiguranje imovine u užem smislu, transportna i kreditna osiguranja) i osiguranje lica (osiguranje života i osiguranje od posljedica nesrećnog slučaja);
- po načinu nastanka: dobrovoljno i obavezno osiguranje;
- po broju predmeta osiguranja: pojedinačno i kolektivno osiguranje.

Trajanje ugovora o osiguranju

Ugovor o osiguranju, ako nije drugačije ugovoreno, proizvodi dejstvo počev od 24-tog časa dana koji je u polisi označen kao dan početka trajanja osiguranja i važi sve do završetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.

Za slučaj da rok trajanja osiguranja nije određen ugovorom, svaka strana može raskinuti ugovor danom dospelosti premije, obavještavajući pisanim putem drugu stranu najkasnije tri mjeseca prije dospelosti premije.

Svaka ugovorna strana može za osiguranja zaključena na rok duži od pet godina, po proteku ovog roka, uz otkazni rok od šest mjeseci, da pisano izjavi drugoj strani da raskida ugovor.

PRIVREDNO PRAVO

I izdanje

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA
ZA V, VI I VIII NIVO KVALIFIKACIJA OBRAZOVANJA

Izdavač

Uprava za kadrove

Urednik

Svetlana Vuković

Autor

Dr Branislav Radulović

Lektor

Ana Janković

Dizajn

“KNB Production” DOO, Podgorica
Lidija Savković

Štampa

IVPE, Cetinje

Tiraž

100 primjeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-85819-40-7
COBISS.CG-ID 26900496